



**ปัญหาการยึดทรัพย์สินเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ : บทวิเคราะห์**

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิในทรัพย์สินของตน รัฐจะไม่เข้าไปควบคุมสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เว้นแต่เพื่อคุ้มครองสังคมส่วนรวมของรัฐ ประโยชน์ในทางสาธารณะหรือเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อประโยชน์แห่งความ ยุติธรรม ความสงบสุขภายในสังคม หรือความเป็นเอกภาพของรัฐ ซึ่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือ คำสั่งของศาล รัฐได้เข้าไปควบคุมจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เพื่อประโยชน์ แห่งความยุติธรรม บังคับให้มีการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง อันจะทำให้ กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ นำมาซึ่งความสงบสุขในสังคม และจากการที่ได้ศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการยึดทรัพย์สิน ดังที่กล่าวมาในบทที่ 3 พบว่ากระบวนการยึด ทรัพย์สินเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้เงิน ตามสิทธิที่กำหนดในคำพิพากษา หากกระบวนการยึดทรัพย์สิน เป็นกระบวนการที่ ชัดเจนและเป็นธรรม ก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามมา ใน บทนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาการยึดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก ปัญหาการยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอก ปัญหาการยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกันการชำระหนี้ ปัญหาการประวิงการบังคับคดี อันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ชัดเจนและไม่รัดกุมเพียงพอ และปัญหาอื่น ๆ อันมิได้เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เกิดจากการนำบทบัญญัติกฎหมายไปใช้ บังคับ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเท่าใดนัก ทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาต้องรับผิดชอบเกินจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา และวิเคราะห์ ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกรณี ๆ ไป

ส่วนที่ 1 : ปัญหาการยึดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก

ในส่วนนี้ จะกล่าวถึงปัญหาการยึดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. หลักการการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ และขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 เป็นหลักการที่เป็นธรรม ชัดเจน และเหมาะสมหรือไม่
2. วิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้และขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีควรเป็นเช่นไร
3. มาตรการบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้

ก่อนที่จะพิจารณาปัญหาที่กล่าวมา ผู้เขียนขออธิบายความหมายของคำว่ากรรมสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินเสียก่อนว่ามีความหมายเพียงใด เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาว่า อำนาจในการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี ควรกระทำโดยเคารพต่ออำนาจกรรมสิทธิ์เพียงใด

ความหมายของคำว่ากรรมสิทธิ์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "กรรมสิทธิ์" ว่าคืออะไรไว้โดยตรง แต่ได้อธิบายถึงสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินดังปรากฏ ในมาตรา 1336 ซึ่งบัญญัติว่า

"ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอด

เข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย"

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า "กรรมสิทธิ์" เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งอันแสดงถึงอำนาจแห่งความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน<sup>1</sup> ซึ่งกฎหมายรับรองอำนาจเช่นว่านี้ ก่อให้เกิดสิทธิหลายประการแก่ผู้มีอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้น ตามมาตรา 1336 สิทธิดังกล่าวจะเกิดแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น โดยผู้ใดเป็นเจ้าของ ผู้นั้นมีกรรมสิทธิ์<sup>2</sup> กรรมสิทธิ์กับตัวทรัพย์สินจึงเป็นสิ่งที่หนึ่งสิ่งเดียวกัน การที่บุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยย่อหมายความว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของสิทธิต่าง ๆ ในทรัพย์สินนั้น สิทธิต่าง ๆ เช่นว่านั้น เป็นสิทธิที่มีได้เกิดขึ้นเองจากเจตนาของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หากแต่เกิดจากการที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้นไว้หรืออาจจะกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือสิทธิเหล่านั้นเป็นสิทธิที่กฎหมายก่อดำรงขึ้น และกรรมสิทธิ์ก็เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งที่กฎหมายก่อดำรงขึ้น ซึ่งใครจะมีกรรมสิทธิ์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขกฎหมายที่กฎหมายบัญญัติต่างหาก<sup>3</sup>

ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ดังนี้

1. มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินนั้น แต่การใช้สอยนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขต

<sup>1</sup> ประมวล สวรรณศร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1,4 ว่าด้วยทรัพย์สิน, หน้า 158 - 159.

<sup>2</sup> กฤตยชญ์ ศิริเขต, "การโอนกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 10.

<sup>3</sup> บัญญัติ สุชีวะ, "กรรมสิทธิ์," เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน หน่วยที่ 1-6, พิมพ์ครั้งที่ 7, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529), หน้า 173.

ของกฎหมายด้วย และในกรณีกรรมสิทธิ์รวม เจ้าของรวมจะใช้ทรัพย์สินให้ขัดต่อ สิทธิของเจ้าของรวมคนอื่นมิได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337 .

2. มีสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินนั้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1700
3. มีสิทธิได้ดอกผลแห่งทรัพย์สิน ไม่ว่าจะ เป็นดอกผลธรรมดาหรือ ดอกผลนิตินัย
4. มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ที่ไม่มียุติจะยึดถือไว้โดยไม่ต้อง ฟ้องร้องต่อศาล แต่ทั้งนี้หมายความว่าผู้อื่นจะต้องมิได้โต้แย้งสิทธินั้นอยู่ หากบุคคล อื่น โต้แย้งว่าเขามีสิทธิที่จะยึดทรัพย์สินไว้โดยชอบ เจ้าของกรรมสิทธิ์จะข้อยแย้ง เอาคืน โดยผลการยอมไม่ได้ ในกรณีเช่นนี้ต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อเอาคืนซึ่ง ทรัพย์สินนั้น

การติดตามเอาทรัพย์สินคืนนี้ไม่มีอายุความ เว้นเสียแต่ผู้ได้ ทรัพย์สินนั้นไปจะได้ครอบครองปรปักษ์จนได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 และมาตรา 1383 หรือในกรณีมาตรา 1299 วรรค 2 และมาตรา 1329 ถึงมาตรา 1332

5. มีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดย มิชอบด้วยกฎหมาย<sup>4</sup>

ลักษณะสำคัญของกรรมสิทธิ์มี 3 ประการ คือ

1. เป็นสิทธิเด็ดขาดภายใต้บังคับขอบเขตของกฎหมาย กล่าวคือใน การใช้สิทธิต่าง ๆ อันเป็นอำนาจกรรมสิทธิ์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1336 นั้น ผู้มีกรรมสิทธิ์ชอบที่จะใช้ได้ตามอำเภอใจ

<sup>4</sup> บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน, หน้า 145 - 148.

2. กรรมสิทธิ์ทำให้เกิดอำนาจหวงกันตัดความเกี่ยวข้องของผู้อื่น  
 เว้นแต่จะตกอยู่ในบังคับขีดขึ้นข้อจำกัดตามกฎหมาย หมายความว่าผู้มีกรรมสิทธิ์  
 ชอบที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของเขาโดยลำพัง ผู้อื่นไม่มีอำนาจเข้าเกี่ยวข้อง  
 ขัดขวางได้ และเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะขัดขวางต่อการสอด  
 เข้าเกี่ยวข้องโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น

### 3. มีลักษณะถาวร<sup>5</sup>

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าอำนาจกรรมสิทธิ์ของเจ้าของ  
 ทรัพย์สิน เป็นสิทธิเด็ดขาดที่ใช้ยื่นบุคคลได้ทั่วไป ไม่จำกัด บุคคลใดจะมาล่วง  
 ละเมิดมิได้ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา  
 ควรที่จะเคารพอำนาจกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาด้วย โดย  
 การยึดทรัพย์สินจะกระทบต่ออำนาจกรรมสิทธิ์ในส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ต้อง  
 รับผิดชอบมิได้

1. หลักการการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอ  
 แก่การชำระหนี้ และขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวล  
 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 เป็นหลักการที่เป็นธรรม ชัดเจนและ  
 เหมาะสมหรือไม่

1.1 หลักการการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่  
 เพียงพอแก่การชำระหนี้ เป็นหลักการที่เป็นธรรมและชัดเจนหรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 เป็น  
 บทบัญญัติที่ใช้บังคับมาแต่เริ่มใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อปี

<sup>5</sup> ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ  
 พาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น,  
 2528), หน้า 147.

พ.ศ. 2478 โดยยังไม่เคยมีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด บทบัญญัติดังกล่าว กำหนดขอบเขตของการยึดทรัพย์สินไว้ว่า "ห้ามไม่ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา..." กฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบเพียงเท่าจำนวนที่เป็นหนี้ กล่าวคือ การยึดทรัพย์สินจะต้องกระทำตามจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดขอบเขตการยึดทรัพย์สินไว้เช่นนี้ โดยมีได้กำหนดวิธีการยึดทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจน ว่าการยึดทรัพย์สินอย่างไรจึงจะเพียงพอแก่การชำระหนี้ตามคำพิพากษา ประกอบกับระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ข้อ 18 กำหนดให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่เพียงประมาณราคาที่จะขายทอดตลาดได้พอชำระหนี้ตามหมายบังคับคดีพร้อมทั้งค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้หรือศาลจะได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินซึ่งมีราคามากกว่าจำนวนหนี้และมีอาจแบ่งยึดโดยมิให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมราคา เช่น ทำให้เปลี่ยนสภาพหรือราคาต่ำ ทั้งทรัพย์สินที่จะยึดให้พอคุ้มจำนวนหนี้ไม่ปรากฏด้วยแล้ว ก็ให้ยึดทรัพย์สินที่วานั้นมาขายทอดตลาด ถึงแม้ผู้นำยึดจะชี้ให้ยึดแต่เพียงบางส่วนก็ดี อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิจะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง ทำให้ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นประกันการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะเลือกยึดทรัพย์สินสิ่งใด ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา มาขายทอดตลาดชำระหนี้ได้ เพียงแต่ไม่มีสิทธิที่จะยึดทรัพย์สินอื่น ๆ อีก หากทรัพย์สินที่ได้ยึด เพียงพอแก่การชำระหนี้แล้ว จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นได้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติดังนี้

ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ : เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามา นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก โดยจะยืนยันต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่า เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินอื่นที่มีราคาเพียงพอแก่การชำระหนี้ อีก เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินนั้นให้ ตัวอย่างเช่น หมายบังคับคดีกำหนดให้ค่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ชำระเงินจำนวน 30,000 บาท พร้อมกับค่าฤชาธรรมเนียม จำนวน 2,000 บาท ให้แก่แดง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดี มีอำนาจยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อทำการขายทอดตลาดต่อไป ต่อมาค่าได้มานำเจ้าพนักงานบังคับคดี ยึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง โฉนดเลขที่ 10000 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ของแดง โดยยืนยันต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าแดงไม่มีทรัพย์สินอื่นที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ อีก ในการยึดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ประเมินราคาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว เป็นเงิน 1,000,000 บาท และจากการที่ผู้เขียนได้เคยสอบถามผู้แทนโจทก์บางท่าน ให้ความเห็นว่าในกรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำยึดสิ่งของก่อน หากไม่เพียงพอ จึงนำยึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะยิ่งเป็นการทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความเสียหายที่ต้องถูกยึดทรัพย์สินถึงสองครั้งสองครา

เมื่อได้พิจารณาข้อจำกัดการยึดทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 ประกอบกับข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการยึดทรัพย์สินของประเทศไทยจะยึดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งหมด โดยไม่มีการแบ่งยึดทรัพย์สิน แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมากก็ตาม หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาเห็นว่าการยึดทรัพย์สินกระทำเกินจำเป็น ก็ชอบที่จะร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดแต่พอสมควร หากเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ปฏิบัติตาม ก็ชอบที่จะร้องขอต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 ประกอบกับมาตรา 296 วรรคสอง ที่กำหนดให้ผู้มี

ส่วนได้เสียในการบังคับคดี ป้องกันส่วนได้เสียของตน โดยยื่นคำคัดค้านต่อศาล ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นการแก้ไขปัญหา ภายหลัง จากที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์สินแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็น ธรรมแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อได้ยึดทรัพย์สินสิ่งใด สิ่งหนึ่งซึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมากแล้ว สิทธิในทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาส่วนที่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบจะถูกจำกัด ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่สามารถก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึด ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 305 ได้ จึงเห็นได้ว่าสิทธิใน ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในส่วนที่เกินยอดหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ได้รับ ความคุ้มครอง นอกจากนั้น ในกรณีที่มีการถอนการยึดทรัพย์สิน ลูกหนี้ตามคำพิพากษา อาจต้องรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมยึดแล้วไม่มีการขาย ในอัตราร้อยละ 3.5 ของ ราคาประเมินทรัพย์สินที่ยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือในกรณีที่มีการขายทอด ตลาดทรัพย์สิน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับภาระค่าธรรมเนียมขายทอดตลาดทรัพย์สิน ในอัตราร้อยละ 5 ของราคาทรัพย์สินที่ขายได้ ทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความ เสียหายสูงเกินส่วน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมาย โดยการ ยึดทรัพย์สินตามวิธีดังกล่าว เป็นไปในลักษณะเบี่ยงเบน ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ อันแท้จริงของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ต้องการอำนวยความสะดวก ธุรกรรมแก่ประชาชนและคู่ความ ให้ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง เป็นธรรมและ รวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 ที่ห้ามไม่ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ให้มิ ของไทย ยังขาดวิธีการยึดทรัพย์สินอย่างไรจึงจะเพียงพอแก่การชำระหนี้ จึง ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ ทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ การยึดทรัพย์สินเท่าที่เป็นหนี้ เป็นหลักการที่เป็นธรรมอยู่แล้ว แต่เนื่องจากบทบัญญัติ



เกินกว่าจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา กล่าวคือ หากทรัพย์สินสิ่งหนึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินสิ่งนั้นทั้งหมด แล้วให้ลูกหนี้ไปคัดค้านการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลเอง ฉะนั้น เพื่อป้องกันมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ดุลพินิจตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรบัญญัติกฎหมาย ให้มีการแบ่งยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาในลักษณะเช่นนี้ จะทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ดุลพินิจแบ่งยึดทรัพย์สิน การยึดทรัพย์สินก็จะกระทำเท่ากับจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ และไม่เป็นการกีดกันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่น มิให้ยึดทรัพย์สินในส่วนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีนี้มิได้ยึดไว้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกฝ่าย

1.2 ขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นหลักการที่เหมาะสมและเป็นธรรมหรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้รับผิดชอบเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ยึดทรัพย์สินอื่นจะต้องยึดภายในเวลาอันควรต้องทำ โดยปราศจากความระมัดระวัง หรือโดยสมรู้เป็นใจกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องยึดหรือเพิกเฉย ไม่กระทำการโดยเร็วตามสมควร หรือในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับความรับผิดชอบลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือต่อบุคคลภายนอก อันเกิดจากการยึดและขายทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 กำหนดว่าไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ตกอยู่กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนด

ขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้านักงานบังคับคดีและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไว้ เช่นนี้  
ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติดังนี้

ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ : เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำ  
เจ้านักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินสิ่งใด โดยยืนยันต่อเจ้านักงานบังคับคดีว่าเป็น  
ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินอื่นที่  
พอจะชำระหนี้ เจ้านักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินนั้นให้ โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สิน  
จะมีราคาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้เป็นจำนวนมาก หรือในกรณีที่ผู้พบในสถานที่ยึด  
แจ้งว่าทรัพย์สินนั้น มิได้เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่เป็นของตน และเจ้าหนี้  
ตามคำพิพากษายังคงยืนยันต่อเจ้านักงานบังคับคดี ว่าทรัพย์สินสิ่งนั้นเป็นของ  
ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้านักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินสิ่งนั้นให้ แล้วให้ผู้พบ  
ในสถานที่ไปร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา  
ความแพ่ง มาตรา 288 เนื่องจากความรับผิดชอบอันเกิดจากการยึดทรัพย์สินโดยมิชอบ  
หรือยึดทรัพย์สินเกินความจำเป็น ตกเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่ เป็นทรัพย์สินมีหลักฐานทางทะเบียนซึ่งไม่ปรากฏ  
ชื่อของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในทะเบียน เจ้านักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการ  
ได้เป็น 2 ทาง ดังนี้

ทางที่ 1 เจ้านักงานบังคับคดีมีความสงสัยในการยึด  
ทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้นำชี้ว่ามีได้เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็ชอบ  
ที่จะงดเว้นยึดทรัพย์สินนั้นและร้องขอศาลให้ดำเนินการอย่างใด ๆ เพื่อมิให้ตนต้อง  
รับผิดชอบ ในทางปฏิบัติเรียกว่า "รายงานศาลปลดเปลื้องความรับผิดชอบของเจ้านักงาน  
บังคับคดี"

ทางที่ 2 หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแสดงหลักฐานอื่นต่อ  
เจ้านักงานบังคับคดี ชี้ให้เห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจเป็นเจ้าของทรัพย์สิน  
นั้น เช่น สำเนาใบทะเบียนสมรส ที่แสดงว่าทรัพย์สินนั้นได้มาในระหว่างสมรส  
และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังยืนยันต่อเจ้านักงานบังคับคดี ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของ

ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะยึดทรัพย์สินนั้นให้

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเพียงแต่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขึ้นยึดต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะทำการยึดทรัพย์สินนั้นให้ เนื่องจาก เจ้าพนักงานบังคับคดีเกรงว่าจะต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในกรณีที่ ไม่ยึดทรัพย์สินอันจะต้องยึดภายในเวลาอันควร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 วรรคสอง และโดยที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่มีการยึดทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดทรัพย์สินเกินความจำเป็น ความรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวตกเป็นของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 จึงง่ายต่อการเกิดปัญหาการยึดทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดทรัพย์สินเกินความจำเป็น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี และหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามที่กล่าวมาข้างต้นไม่เหมาะสม กล่าวคือ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ความรับผิดชอบในกรณียึดทรัพย์สินโดยมิชอบหรือเกินความจำเป็น กลับตกเป็นของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีความรับผิดชอบในกรณีไม่ยึดทรัพย์สินอันจะต้องยึดภายในเวลาอันควรต้องยึดหรือกระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้น ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะป้องกันความรับผิดชอบของตนโดยใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินมากกว่าไม่ยึดทรัพย์สิน เนื่องจากเกรงว่าจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ผู้เขียนมีความเห็นว่าความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 และมาตรา 284 ไม่เหมาะสมกับอำนาจยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำให้การใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาการยึดทรัพย์สินโดยมิชอบหรือการยึดทรัพย์สินเกินจำเป็นประการหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 ซึ่งกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ยึดทรัพย์อื่นจะต้องยึดภายในเวลาอันควรต้องทำ แต่ความรับผิดชอบเกิดจากการยึดและขายทรัพย์โดยมิชอบ หรือยึดทรัพย์สิ้นเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดี กลับบัญญัติให้ตกแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นหลักการที่ไม่เป็นธรรมและไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาการร้องขัดทรัพย์และปัญหาการยึดทรัพย์สิ้นเกินจำเป็นตามมา เป็นเหตุให้คดีรื้อศาลเป็นอย่างมากในขณะนี้

## 2. วิธีการยึดทรัพย์สิ้นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ และขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีควรเป็นเช่นไร

จากปัญหาการยึดทรัพย์สิ้นที่ได้กล่าวมาในส่วนที่ 1 ข้อ 1. จะเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแบ่งยึดทรัพย์สิ้นได้ และกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีเฉพาะกรณีไม่ยึดทรัพย์ อื่นจะต้องยึดภายในเวลาอันควรต้องทำ โดยปราศจากความระมัดระวังหรือโดยสมบูรณ์เป็นใจกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลใดซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์ที่จะต้องยึด หรือเพิกเฉยไม่กระทำการโดยเร็วตามสมควร สำหรับความรับผิดชอบในกรณียึดทรัพย์สิ้นโดยมิชอบ หรือยึดทรัพย์สิ้นเกินความจำเป็นแก่การบังคับคดีนั้น กฎหมายบัญญัติให้ตกเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งยึดทรัพย์สิ้นเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ไว้ให้ชัดเจน และกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ก็จะเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาการยึดทรัพย์สิ้นเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องชำระหนี้ได้ประการหนึ่ง ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงวิธีการยึดทรัพย์สิ้นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ และหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่เหมาะสมควรเป็นเช่นไร ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกฝ่าย

2.1 วิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้<sup>๕</sup>

ตามที่ได้กล่าวมาในส่วนที่ 1 ข้อ 1.1 แล้วว่าผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายควรบัญญัติให้มีการแบ่งยึดทรัพย์สิน เนื่องจากการแบ่งยึดทรัพย์สินเป็นมาตรการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการยึดทรัพย์สินให้ได้เพียงพอแก่การชำระหนี้ เพราะราคาทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะมีราคาเท่ากับหนี้ตามคำพิพากษานั้นเป็นไปได้ยาก หากไม่มีการแบ่งยึดทรัพย์สิน ก็จะมีผลให้การยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้กระทำได้อย่างยากเช่นกัน ฉะนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติมาตรา 284 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ต้องการคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษา มิให้ได้รับความเสียหายเกินควรจากการยึดทรัพย์สิน จึงควรมีมาตรการการแบ่งยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้<sup>๕</sup>

ในประเทศสหรัฐอเมริกา วิธีการยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้<sup>๕</sup>นั้น จะพิจารณาจากความสะดวกในการแบ่งหรือแยกทรัพย์สิน เพื่อวัตถุประสงค์ในการรวบรวมเพื่อให้การขายทอดตลาดมีผล ถ้าทรัพย์สินไม่สามารถแบ่งขายได้อย่างมีเหตุผล การขายจำต้องกระทำเกินจำนวนหนี้ตามหมายบังคับคดี โดยจะไม่ถูกพิจารณาว่าเกินจำเป็น<sup>๖</sup> กล่าวคือ หัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดี sheriff จะต้องแบ่งยึดทรัพย์สินและแบ่งขายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็นและเพียงพอแก่การชำระหนี้<sup>๕</sup> ในกรณีที่สามารถแบ่งได้

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การยึดทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีวิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เท่ากับจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้อง

<sup>๕</sup> American Jurisprudence. 2nd ed. Vol. 30, "Execution," p. 493 - 494.

รับผิดชอบ โดยวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินและแบ่งขายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็นและ  
เพียงพอแก่การชำระหนี้ ในกรณีแบ่งได้

ข้อดีของการแบ่งยึดทรัพย์สิน ผู้เขียนมีความเห็นดังนี้

1. การแบ่งยึดทรัพย์สินเป็นการบรรเทาภาระค่าธรรมเนียมนียึดแล้วไม่มีการขาย ในกรณีที่มีการถอนการยึด เนื่องจากในการถอนการยึดทรัพย์สินนั้น กรมบังคับคดีได้ออกคำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 9/2522 ลงวันที่ 11 มกราคม 2522 เรื่อง ยึดทรัพย์สินแล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย วางหลักว่าในกรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอถอนการยึดหรืออายัด ให้โจทก์หรือจำเลยชำระค่าธรรมเนียนียึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวก่อน แล้วจึงสั่งถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งค่าธรรมเนียนียึดทรัพย์สินแล้วไม่มีการขาย จะต้องเสียในอัตราร้อยละ 3.5 ของราคาประเมินทรัพย์สินที่ยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดี กล่าวคืออัตราค่าธรรมเนียนียึดแล้วไม่มีการขาย จะคิดจากราคาประเมินทรัพย์สินที่ยึดทั้งหมด หรือในกรณีที่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึด ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับภาระค่าธรรมเนียนียึดขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยจะคิดค่าธรรมเนียนียึดขายทอดตลาดทรัพย์สินในอัตราร้อยละ 5 ของราคาทรัพย์สินที่ขาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 153(2) เมื่อนำค่าธรรมเนียนียึดขายทอดตลาดทรัพย์สินไปหักจากเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินก็จะทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ลดลง ไม่สอดคล้องเจตนารมณ์ของการบังคับคดีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาประสงค์จะได้รับชำระหนี้ครบถ้วนตามคำพิพากษา ฉะนั้น หากมีการแบ่งยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ก็จะทำให้การคิดค่าธรรมเนียนียึดแล้วไม่มีการขาย คิดจากราคาประเมินทรัพย์สินที่ได้แบ่งยึดแล้ว หรือค่าธรรมเนียนียึดขายทอดตลาดทรัพย์สินจะคิดจากราคาขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งได้แบ่งยึดแล้วเช่นกัน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ก็ไม่ต้องรับภาระค่าธรรมเนียนียึดดังกล่าวสูงเกินส่วน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ก็จะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษามากขึ้น และทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็จะไม่ได้ได้รับความเสียหายเกินส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบ ซึ่งเท่า

กับเป็นการเดินตามหลักแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่มุ่งให้การดำเนินคดีแพ่ง เป็นไปด้วยความเป็นธรรมและประหยัด

2. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สูญเสียทรัพย์สินไปทั้งหมด สูญเสียไปเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การชำระหนี้ สิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความคุ้มครอง ทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำทรัพย์สินของตนในส่วนที่ไม่ถูกยึด ไปใช้ประโยชน์ อันจะสอดคล้องกับอำนาจกรรมสิทธิ์ นอกจากนี้ ยังทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาดำรงชี้อายุในสังคมและดำเนินธุรกิจต่อไป โดยไม่อยู่ในสภาพสิ้นเนื้อประดาตัว ซึ่งเท่ากับเป็นการเดินตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่มุ่งให้การดำเนินคดีแพ่งอำนวยความสะดวกแก่คู่ความ

ข้อเสียของการแบ่งยึดทรัพย์สิน ผู้เขียนมีความเห็นดังนี้

1. เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้พิพากษาในการพิจารณาคำคัดค้านการแบ่งยึดทรัพย์สิน และเป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีในการแบ่งยึดทรัพย์สิน
2. ในกรณีการแบ่งตัวทรัพย์สินที่ผู้เขียนจะเสนอต่อไป อาจเป็นภาระแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ที่ต้องรอให้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเสียก่อน ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าความล่าช้าดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ แต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม อันเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินคดีแพ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องให้มีการแบ่งยึดทรัพย์สิน เพื่อให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบเท่าจำนวนที่เป็นหนี้ นอกจากนี้ เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชวนชวยชำระหนี้ จนเจ้าหนี้ต้องมาขอรับความคุ้มครองจากศาล เพื่อให้มีการบังคับคดี ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งเจ้าหนี้จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่าย เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงควรจะได้รับดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 7.5 ของหนี้ตามคำพิพากษา จนถึงวันขายทอดตลาด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่เสียประโยชน์ในการแบ่งยึดทรัพย์สินนั้นแต่อย่างใด

3. ในกรณีที่ผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด ผู้ซื้อทรัพย์สินได้นั้นจะเข้าสู่ฐานะการเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งมีผู้กล่าวว่า การขายทอดตลาดในกรณีดังกล่าว จะทำให้ขายไม่ได้ราคา ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าในปัจจุบันนี้ แม้จะขายทอดตลาดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งหมด ราคาของทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดได้ ก็ยังไม่ได้ราคาใกล้เคียงกับความเป็นจริงนัก อันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่รับผิดชอบในการรอนสิทธิใด ๆ ในทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด ในส่วนนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าคำกล่าวดังกล่าวไม่เป็นความจริง หากจะทำให้การขายทอดตลาดได้ราคาใกล้เคียงกับความเป็นจริง ควรที่จะมีการพัฒนาวิธีการขายทอดตลาดให้แพร่หลายยิ่งขึ้น และควรให้คำสั่งของศาลที่ให้โอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด มีผลบังคับในคดีนั้น โดยไม่จำต้องฟ้องขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา วงศ์ญาติหรือบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นคดีใหม่

จากข้อดีและข้อเสียที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า การแบ่งยึดทรัพย์สินมีผลดีมากกว่าผลเสีย จึงควรที่จะมีบทบัญญัติเรื่องการแบ่งยึดทรัพย์สิน

ประเด็นที่น่าพิจารณาต่อไปคือ ควรกำหนดให้ผู้ใดมีอำนาจในการแบ่งยึดทรัพย์สิน หากกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอำนาจแบ่งยึดทรัพย์สิน ก็อาจทำให้ได้ทรัพย์สินเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ หรือในทางกลับกัน หากกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีอำนาจแบ่งยึดทรัพย์สิน ก็อาจทำให้ได้ทรัพย์สินไม่เพียงพอแก่การชำระหนี้ได้

เกี่ยวกับปัญหานี้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้มีอำนาจยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเหล่านี้ ออกขายทอดตลาด และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดี



ของเจ้านักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ข้อ 40 กำหนดให้เจ้านักงานบังคับคดี ทำบัญชียึดทรัพย์สิน และประมาณราคาทรัพย์สินที่ยึด นอกจากนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(14) ยังกำหนดว่าเจ้านักงานบังคับคดี หมายความว่า เจ้านักงานศาลหรือนักงานอื่น ผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเจ้านักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและประมาณราคาทรัพย์สินที่ยึด ดังนั้น อำนาจในการแบ่งยึดทรัพย์สิน ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเป็นของเจ้านักงานบังคับคดีด้วย เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นเจ้านักงานบังคับคดียังเป็นเจ้านักงานของศาล เป็นคนกลางในคดี ซึ่งมีได้มีส่วนได้เสียในคดี ที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิทั้งของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกฝ่าย การใช้ดุลพินิจย่อมเป็นกลางเป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งสองฝ่าย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การแบ่งยึดทรัพย์สิน ควรกำหนดให้เป็นอำนาจที่ขาดของเจ้านักงานบังคับคดี

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่า การแบ่งยึดทรัพย์สิน มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษา อันจะทำให้ได้ทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ แต่การแบ่งยึดทรัพย์สินจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น หากเจ้านักงานบังคับคดีซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า เป็นผู้เหมาะสมจะดำเนินการแบ่งยึดทรัพย์สิน ไม่มีความรู้ความสามารถในการประเมินราคาทรัพย์สินที่ตีพอ กล่าวคือ หากเจ้านักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดได้ราคาไม่ใกล้เคียงกับราคาเป็นจริง ก็

จะทำให้เกิดการยึดทรัพย์สินเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ หรือ ทำให้ได้ทรัพย์สินไม่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ดังนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงควร เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการประเมินราคาทรัพย์สินอย่างแท้จริง และ เนื่องจากราคาทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และ เจ้าพนักงานบังคับคดีใน กรมบังคับคดี ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ ตลอดเวลา และไม่มีกรอบความรู้เกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สินให้แก่ เจ้าพนักงานบังคับคดีที่เริ่มปฏิบัติงาน ทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ที่อาจไม่มี ประสบการณ์หรือความชำนาญในการประเมินราคาทรัพย์สิน ประเมินราคาทรัพย์สิน ได้ราคาไม่ใกล้เคียงกับราคาตามความเป็นจริง ทำให้ปริมาณทรัพย์สินที่แบ่งยึดไม่ สมดุลกับจำนวนหนี้ตามคำพิพากษา เป็นผลให้การแบ่งยึดทรัพย์สินไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะให้ได้ทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรให้บุคคล หน่วยงานหรือองค์กรที่มีความรู้ ความชำนาญและความสามารถในการประเมินราคาโดยเฉพาะ อบรมข้อมูล เกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สินแก่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นประจำ นอกจากนี้ เกณฑ์มาตรฐานการประเมินราคาทรัพย์สิน ให้ได้ราคา ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ควรที่จะปรับปรุงให้สอดคล้องกับราคาทรัพย์สินที่เป็น ปัจจุบัน ตัวอย่างดังนี้

- ในกรณีทรัพย์สินที่ยึดเป็นที่ดิน ควรต้องถือราคาประเมิน ของกรมที่ดินเป็นมาตรฐาน เนื่องจากราคาที่ดินมีการเปลี่ยนแปลง กรมที่ดินควร จะประเมินราคาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ตามพื้นที่ของที่ดินและตามทำเล ที่ตั้งของที่ดินเป็นประจำ ผู้เขียนเห็นว่ากรมที่ดินควรที่จะประเมินราคาที่ดินใน เขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงเสียใหม่ โดยวิธีประเมินจากการเก็บ ข้อมูลที่ดินในแต่ละแห่ง

- ในกรณีทรัพย์สินที่ยึดเป็นสิ่งหามทรัพย์หรือสิ่งปลูกสร้าง ที่ปลูกอยู่บนที่ดิน ผู้เขียนเห็นว่าสภาพการใช้ทรัพย์สินจะมีผลต่อทรัพย์สินดังกล่าว การประเมินราคาจึงขึ้นอยู่กับสภาพการใช้ทรัพย์สินแต่ละชนิดด้วย

นอกจากนั้น ในการประเมินราคาทรัพย์สินในขณะยึดอาจได้ราคาไม่ใกล้เคียงกับราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดในปัจจุบันนี้อาจยังไม่ได้มาตรฐานเพียงพอ และวิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดี ในปัจจุบันนี้ก็ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร คือยังไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนเพียงพอ กลุ่มบุคคลที่มาซื้อทรัพย์สินเป็นประจำ มักเป็นผู้รู้ตัวกัน เป็นเหตุให้ขายทรัพย์สินได้ในราคาต่ำ ไม่ใกล้เคียงกับราคาตามความเป็นจริง หากการขายทอดตลาดเปิดเผยต่อสาธารณชนมากพอ จะทำให้บุคคลภายนอกที่มีความต้องการทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด มาซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดมากขึ้น เมื่อความต้องการซื้อทรัพย์สินมีเพิ่มมากขึ้น ราคาของทรัพย์สินที่ขายจะเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ ในการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดี เจ้าหน้าที่งานบังคับคดีไม่รับผิดชอบในการรอนสิทธิ เป็นหน้าที่ของผู้ซื้อที่ต้องระวัง ผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาดต้องดำเนินการฟ้องขับไล่ผู้อยู่อาศัยในทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดเอง ทำให้ไม่มีผู้สนใจมาซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด แม้ว่าราคาของทรัพย์สินนั้นจะมีราคาไม่สูงนักก็ตาม ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรพัฒนาวิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยอาจจ้างหน่วยงานเอกชนซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการประเมินราคาทรัพย์สินโดยเฉพาะและได้ผ่านการทดสอบ โดยได้ขึ้นทะเบียนกับกรมบังคับคดีแล้ว เป็นผู้ดำเนินการขายทอดตลาด โดยให้ผ่านการอนุมัติขายทอดตลาดจากเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อให้ราคาทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด มีราคาใกล้เคียงกับราคาตามความเป็นจริงมากขึ้น และให้คำนิพากษาของศาลมีผลคุ้มครองผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดในคดีนั้น ซึ่งวิธีการนี้ จะทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ไม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการฟ้องขับไล่ลูกหนี้ตามคำนิพากษาและบริวาร อันจะทำให้มีผู้สนใจมาซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปคือ วิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินควรเป็นเช่นไร

เกี่ยวกับปัญหานี้ ไม่มีกฎหมายใด ๆ กำหนดวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินไว้โดยตรง แต่สามารถเทียบเคียงได้กับวิธีการแบ่งทรัพย์สินในกรณีกรรมสิทธิ์รวม ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1364 ดังนี้

"การแบ่งทรัพย์สินพึงกระทำโดยแบ่งทรัพย์สินนั้นเอง

ระหว่างเจ้าของรวม หรือโดยขายทรัพย์สินแล้วเอาเงินที่ได้แบ่งกัน

ถ้าเจ้าของรวมไม่ตกลงกันว่าจะแบ่งทรัพย์สินอย่างไรไซ้ เมื่อเจ้าของรวมคนหนึ่งคนใดร้องขอ ศาลอาจสั่งให้เอาทรัพย์สินนั้นออกแบ่ง ถ้าส่วนที่แบ่งให้ไม่เท่ากันไซ้ จะสั่งให้ทดแทนกันเป็นเงินก็ได้ ถ้าการแบ่งเช่นนั้นไม่อาจทำได้หรือจะเสียหายมากนักก็ดี ศาลจะสั่งให้ขายโดยประมูลราคากันระหว่างเจ้าของรวมหรือขายทอดตลาดก็ได้"

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกรณีที่เจ้าของรวมใช้สิทธิเรียกร้องให้แบ่งทรัพย์สินโดยแบ่งตัวทรัพย์สิน ออกเป็นส่วน ๆ ในกรณีที่เจ้าของรวมไม่ใช้สิทธิแบ่งทรัพย์สินแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1357 กำหนดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เป็นเจ้าของรวมมีส่วนในทรัพย์สินนั้นเท่ากัน

จากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น พอเทียบเคียงกับวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สิน โดยการแบ่งยึดทรัพย์สินอาจกระทำได้ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 แบ่งยึดตัวทรัพย์สินเป็นส่วน ๆ

วิธีที่ 2 แบ่งยึดเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น

สำหรับวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินโดยวิธีที่ 1 นั้น จะกระทำการยึดทรัพย์สินต่อเมื่อได้มีการแบ่งแยกตัวทรัพย์สินนั้นแล้ว โดยผู้ซื้อทรัพย์สินได้จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยึดแต่ผู้เดียว ผู้เขียนมีความเห็นว่าการแบ่งยึดทรัพย์สินในกรณีนี้ ควรมีมาตรการเสริมโดยให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่ง ห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษายักย้ายถ่ายเททรัพย์สินหรือระงับการทำนิติกรรม

ใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะยึด ซึ่งจะเป็นการสร้างหลักประกันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้รับชำระหนี้

ตัวอย่างเช่น หนี้ตามคำพิพากษาประมาณ 1,000,000 บาท ดำ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดิน โฉนดเลขที่ 10000 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ของแดง ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เนื้อที่จำนวน 100 ตารางวา ซึ่งเป็นทรัพย์สินสิ่งเดียวที่แดง ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีอยู่ เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดิน ตารางวาละ 50,000 บาท หากแบ่งยึดทรัพย์สินโดยวิธีที่ 1 เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินการให้มีการรังวัดแบ่งแยกที่ดิน จำนวน 20 ตารางวา ออกจากที่ดินโฉนดเลขที่ดังกล่าว ก่อนดำเนินการยึดทรัพย์สิน ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จำนวน 20 ตารางวาแต่ผู้เดียว

สำหรับวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินโดยวิธีที่ 2 นั้น เป็นการยึดเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น โดยมีต้องแบ่งแยกตัวทรัพย์สินนั้นก่อน ผู้เขียนมีความเห็นว่าในรายงานการยึดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีควรกำหนดว่ายึดเฉพาะส่วนใดในทรัพย์สินนั้น เช่น ยึดที่ดินซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ดินโฉนดเลขที่ ... จำนวนเนื้อที่ทรัพย์สินที่ยึด ... ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นต้น เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหาย อันเนื่องมาจากการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี ยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาล และในประกาศขายทอดตลาด ควรกำหนดให้ผู้ซื้อทรัพย์สินได้เป็นเจ้าของรวมแทนลูกหนี้ตามคำพิพากษาในที่ดิน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ดินโฉนดเลขที่ ... จำนวน ... โดยมีชื่อในโฉนดที่ดินดังกล่าวรวมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ตัวอย่างเช่น ในกรณีการแบ่งยึดทรัพย์สินโดยวิธีที่ 2 เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดที่ดินซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ดินโฉนดเลขที่ 10000 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวนเนื้อที่ 20 ตารางวา โดยไม่ต้องดำเนินการให้มีการรังวัดแบ่งแยกที่ดิน ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเป็นเจ้าของ

กรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ดินโฉนดเลขที่ดังกล่าว จำนวน 20 ตารางวา โดยมีชื่อในโฉนดที่ดินดังกล่าวรวมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ ต้องไปดำเนินการรังวัดแบ่งแยกที่ดินเอง หากไม่สามารถแบ่งได้ ก็ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1364 ต่อไป

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่าการแบ่งยึดทรัพย์สินตามวิธีการดังกล่าว ควรกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าจะกระทำการแบ่งยึดโดยวิธีใดก็ได้ เพื่อให้การขายทอดตลาดมีผล นำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นต่อไปว่า มาตรการการแบ่งยึดทรัพย์สินจะไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจสมดังเจตนารมณ์ที่ประสงค์จะให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เป็นหนี้ หากประเทศไทยยังคงมีมาตรการขอเฉลี่ยหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 ในคดีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการแบ่งยึดทรัพย์สินเนื่องจากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด จะต้องถูกเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่น ที่เข้ามาขอเฉลี่ยหนี้ ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีนั้นไม่ได้รับชำระหนี้ครบถ้วนตามสิทธิที่ตนมีอยู่ตามคำพิพากษา

2.2 ขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่เหมาะสม ตามที่ได้กล่าวมาในส่วนที่ 1 ข้อ 1.2 ว่าหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 และมาตรา 284 เป็นหลักการที่ไม่เหมาะสมและไม่เอื้ออำนวยให้การยึดทรัพย์สินดำเนินไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรมเท่าที่ควร

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดีมีความรับผิดชอบจำนวนที่ต้องบังคับคดีทั้งหมด ถ้าเขาทำให้การบังคับคดีล้มเหลวหรือปฏิเสธที่จะบังคับคดี หรือในกรณีที่การกระประมาณเป็นไปด้วยความไม่รอบคอบหรือ

เป็นการใช้ดุลพินิจด้วยความประมาท<sup>7</sup>

ในประเทศอังกฤษ การพิจารณาว่าได้ยึดทรัพย์สินเพียงพอแก่การชำระหนี้และต้นทุนของการบังคับคดีหรือไม่ตกเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล (Reasonably sufficient)<sup>8</sup>

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ความผิดของหัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดี (sheriff) ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าพนักงานมีหน้าที่พิจารณาว่าทรัพย์สินใด เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ และกำหนดจำนวนทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดี หลักกฎหมายของประเทศดังกล่าวกำหนดความรับผิดของเจ้าพนักงาน ให้มีความรับผิดต่อจำนวนที่ต้องบังคับคดีทั้งหมด ถ้าเขาทำให้การบังคับคดีล้มเหลว หรือปฏิเสธที่จะบังคับคดีหรือในกรณีการกะประมาทเป็นไปด้วยความไม่รอบคอบ หรือเป็นการใช้ดุลพินิจด้วยความประมาท สำหรับหลักเกณฑ์ความรับผิดของเจ้าพนักงานบังคับคดีในประเทศอังกฤษนั้น จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่พิจารณาว่าได้ยึดทรัพย์สินเพียงพอแก่การชำระหนี้และต้นทุนของการบังคับคดีอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากหลักเกณฑ์ความรับผิดของเจ้าพนักงานบังคับคดีในประเทศไทย ที่กำหนดให้อำนาจในการยึดทรัพย์สินเป็นของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่กำหนดความรับผิด อันเกิดจากการยึดและขายทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้ตกเป็นของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี จึงทำให้ง่ายต่อการเกิดปัญหาการยึดทรัพย์สินผิดหรือยึดทรัพย์สินเกินจำเป็น

<sup>7</sup> Ibid.

<sup>8</sup> P.ST.J. Langan and L.D.J. Henderson, Civil Procedure, p. 240.

ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า น่าจะนำหลักเกณฑ์ความ  
 รับผิดของเจ้านักงานบังคับคดี ตามหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและ  
 ประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดให้เจ้านักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่พิจารณาว่า  
 ทรัพย์สินเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและกำหนดจำนวนทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดี  
 และกำหนดความรับผิด ในกรณีใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดทรัพย์สินเกิน  
 ความจำเป็นด้วยความประมาทเล่นเล่ออย่างร้ายแรง ตกอยู่กับเจ้านักงาน  
 บังคับคดี มาบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ก็จะทำให้  
 ขั้นตอนการยึดทรัพย์สินในประเทศไทย มีความรัดกุมยิ่งขึ้น เจ้านักงานบังคับคดี  
 จะใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินด้วยความรอบคอบและไม่ประมาท ปัญหาการยึดทรัพย์สิน  
 ผิดหรือการยึดทรัพย์สินเกินจำเป็นก็จะลดน้อยลง หากปรับปรุงในจุดนี้ได้ก็จะเป็น  
 หลักการที่เป็นธรรมและคุ้มครองประโยชน์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษายิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรที่จะมีบทบัญญัติ  
 ป้องกันความรับผิดของเจ้านักงานบังคับคดีที่เหมาะสมควบคู่ไปด้วย เนื่องจาก  
 มาตรการป้องกันความรับผิดของเจ้านักงานบังคับคดีในปัจจุบันนี้ ในกรณีที่  
 เจ้านักงานบังคับคดีมีความสงสัยว่าทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำยึด มิใช่  
 เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่เป็นของบุคคลภายนอก เจ้านักงาน  
 บังคับคดี ต้องร้องต่อศาลให้กำหนดการอย่างไร ๆ เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดใน  
 ค่าสินไหมทดแทน เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรแล้ว เจ้านักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติ  
 ตามคำสั่งศาล ก็จะเป็นการปลดเปลื้องความรับผิดของเจ้านักงานบังคับคดี ตาม  
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 วรรคสอง ผู้เขียนมีความเห็น  
 ว่ามาตรการดังกล่าวไม่เหมาะสม ควรมีมาตรการป้องกันความรับผิดของ  
 เจ้านักงานบังคับคดี โดยนำหลักการการวางประกันค่าเสียหาย สำหรับการยึด  
 ทรัพย์สินที่เจ้านักงานบังคับคดีมีความสงสัยว่าทรัพย์สินนั้น มิได้เป็นของลูกหนี้ตาม  
 คำพิพากษา ดังเช่นมาตรการป้องกันความรับผิดของเจ้านักงาน ในประเทศ  
 สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ มาใช้ในประเทศไทย ดังนี้



ในประเทศสหรัฐอเมริกา ถ้าหัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดความสงสัยเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จะเก็บรวบรวม เขาก็อาจจะเรียกร้องให้วางค่าเสียหาย (demand indemnity) ก่อนดำเนินการได้ เมื่อหัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยอมรับ indemnity แล้ว เขาก็จะดำเนินการรวบรวมและขายทรัพย์สินต่อไป ซึ่งข้อผูกพันที่จะต้องวางค่าเสียหายล่วงหน้า (indemnity bond) นี้ เป็นสิ่งที่มุ่งจะปกป้องคุ้มครองเจ้าพนักงานอย่างหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ในบางข้อจำกัดของกฎหมาย ก็ได้ปฏิเสธการเรียกร้องค่าเสียหาย ก่อนการเก็บรวบรวมเพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ และการใช้ดุลพินิจอย่างสุจริตรอบคอบในปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ก็ได้ถูกกำหนดและรับรองโดยกฎหมายแล้ว<sup>9</sup>

ในประเทศอังกฤษ ในกรณีที่เจ้าพนักงานมีข้อสงสัยเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดี เจ้าพนักงานมีวิธีปฏิบัติ 2 ประการคือ

1. เรียกว่าประกันความเสียหาย (demanding indemnity) จากโจทก์ สำหรับการยึดและขายทรัพย์สินและจากการเรียกร้องให้ปล่อยทรัพย์สิน ซึ่งถ้าการเรียกร้องถูกปฏิเสธโดยคู่ความทั้งสองฝ่าย เจ้าพนักงานก็จะยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อแสดงถึงข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิ

2. ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งหมายกลับคืน (return of the writ)<sup>10</sup> ในกรณีที่ไม่มีกรวางค่าเสียหาย ตาม 1.

3. มาตรการบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้

<sup>9</sup> American Jurisprudence, 2nd ed. Vol. 70, "Sheriff, Police, and Constables," p. 232 - 233.

<sup>10</sup> Ibid, p. 232.

ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ควบคุมให้  
 เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้หรือไม่ เพียงใดนั้น  
 คือการคัดค้านคำสั่งหรือการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาล โดย  
 กำหนดไว้ในกฎหมายให้อำนาจผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีที่ไม่เห็นด้วยกับการ  
 ดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดี คัดค้านการดำเนินการของเจ้าพนักงาน  
 บังคับคดีได้ การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการดำเนินการของเจ้าพนักงาน  
 บังคับคดีเช่นนี้ ก็เพื่อให้มีการทบทวนแก้ไขความไม่ถูกต้องของการดำเนินการของ  
 เจ้าพนักงานบังคับคดี และตรวจสอบผลของการยึดทรัพย์สินว่าได้กระทำเท่าที่  
 เพียงพอแก่การชำระหนี้ตามคำพิพากษา อันจะเป็นการสร้างหลักประกันความ  
 เชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียว่า เขาจะได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้  
 ผู้เขียนยังมีความเห็นว่าหลักการบังคับคดีเป็นอำนาจของศาล เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย  
 ในการบังคับคดีเห็นว่าตนได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากการบังคับคดีของ  
 เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของศาล ก็ควรเปิดโอกาสให้มีการ  
 คัดค้านต่อศาลได้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาในลักษณะเช่นนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะ  
 ได้ผลบังคับที่ดี ทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้  
 ต่อไป

อย่างไรก็ตาม การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้าน อาจทำให้  
 การบังคับคดีต้องยืดเยื้อออกไป โดยผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีที่ไม่สุจริตอาจ  
 อาศัยการคัดค้านเป็นเครื่องมือเพื่อประวิงการบังคับคดี ดังสภาขัตกฎหมายข้อหนึ่ง  
 กล่าวว่า การประวิงยุติธรรมเท่ากับเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม<sup>11</sup> ผู้ได้รับ  
 ความเดือดร้อน คือคู่ความผู้สุจริต และก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองในการดำเนิน  
 การบังคับคดี อันเป็นการสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ ฉะนั้น กฎหมายจึงควรกำหนด

<sup>11</sup> จิตติ ติงศภัทย์, หลักวิชาชั้นกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 5,

มาตรการแก้ไขและรองรับผลกระทบที่อาจเกิดจากการตัดค้านั้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การประวิงคดีหรือการดำเนิน กระบวนพิจารณาที่แก้งให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรนั้น ศาลอเมริกันมีวิธีการจัดการโดยเข้มงวดกวดขัน เป็นต้นว่าให้ฝ่ายที่ประวิงคดีหรือดำเนินกระบวนพิจารณาเช่นนั้น ออกค่าใช้จ่ายและค่าทนายความ ตามที่เป็นจริงแก่อีกฝ่ายหนึ่ง หรือถ้าร้ายแรงอาจพิจารณาโทษทนายความฐาน ละเมิดอำนาจศาล<sup>12</sup> หรือให้วางประกันพร้อมกับการยื่นคำขอต่อศาลโดยศาลจะเป็นผู้สั่งในเรื่องการวางประกัน แต่สำหรับกฎหมายในบางมลรัฐ กำหนดให้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้วางประกัน ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาประสงค์ที่จะให้มีการบังคับคดีต่อไป<sup>13</sup>

จากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรมี มาตรการป้องกันการประวิงการบังคับคดีในการแบ่งยึดทรัพย์สินของผู้มีส่วนได้เสีย ในการบังคับคดีที่ไม่สุจริต อาศัยกฎหมายที่เปิดโอกาสให้มีการตัดค้านได้ ยื่นคำ คัดค้าน เข้ามาเพื่อประวิงการบังคับคดีหรือหลีกเลี่ยงการประวิงการบังคับคดี โดย นำมาตรการป้องกันการประวิงการบังคับคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็น แนวทางในการบัญญัติกฎหมาย กล่าวคือเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาล หรือศาล เห็นสมควรว่ามีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องคัดค้านนั้น ยื่นเข้ามาเพื่อ ประวิงการบังคับคดีหรือหลีกเลี่ยงการบังคับคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้คัดค้าน วางเงินหรือประกันต่อศาลแทนทรัพย์สินที่ถูกร้องคัดค้านนั้น ภายในเวลาที่กำหนด

<sup>12</sup> โสภณ รัตนกร, "รายงานการดำเนินงานศาลยุติธรรม," ดุษฎี 24 (กันยายน - ตุลาคม 2520) : 78.

<sup>13</sup> American Jurisprudence, 2nd ed. Vol. 30, "Execution," p. 503 - 504.

ตามจำนวนที่เห็นสมควรก่อน ถ้าผู้คัดค้านปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้ระหว่างรอคำวินิจฉัย ในกรณีที่ผู้คัดค้านไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป

สำหรับปัญหาการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีราคาสูงกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งได้รับมติจากคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้เหมาะสม ได้จัดตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่ไม่เหมาะสมต่อไป ซึ่งในเรื่องการยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 นั้น คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เห็นควรยกบทบัญญัติดังกล่าวขึ้นพิจารณา ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 284 ที่ยกร่างใหม่มีข้อความ ดังนี้

"เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้หรือศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ได้มาจากการยึดหรืออายัดหลายรายเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องรายเดียวที่มีราคาสูงเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นอยู่ในสภาพที่จะแบ่งยึดหรือแบ่งอายัดได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะแบ่งยึดหรือแบ่งอายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องรายนั้นแต่เพียงบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์เท่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจคัดค้านคำสั่งหรือการดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองของเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยยื่นคำร้องต่อศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่งหรือการดำเนินการนั้น คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด"<sup>14</sup>

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 284 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีหลักการ ดังนี้

1. ปรับปรุงบทบัญญัติในมาตรา 284 วรรคหนึ่งให้เหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยระบุนำห้ามการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องหรือขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น ซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องหลายราย
2. กำหนดให้เป็นที่ชัดเจนว่าในกรณีที่มีความจำเป็นต้องยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องรายเดียว ที่มีราคาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแบ่งยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องรายนั้น แต่เพียงบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องรายนั้นเท่าที่พอจะชำระหนี้ เพื่อคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษามิให้ต้องได้รับความเสียหายเกินควรจากการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินนั้น
3. กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีคัดค้านคำสั่งหรือการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อตรวจสอบการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี

<sup>14</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ครั้งที่ 1267 - 12/2537," 28 มีนาคม 2537.

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ได้ระบุเพิ่มเติมให้อำนาจเจ้าพนักงาน บังคับคดี มีอำนาจแย่งยึดทรัพย์สินรายเดียว ซึ่งมีราคาสูงเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ เพราะจะทำให้หลักการการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่ การชำระหนี้มีความชัดเจน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 284 และทำให้เกิดผลบังคับในทางปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการแย่งยึดทรัพย์สินโดยอาศัยกฎหมายที่ชัดเจน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านก็เป็นมาตรการที่เหมาะสม เพื่อตรวจสอบ การดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าได้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ มากน้อย เพียงใด

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการใน บางประเด็น ดังนี้

1. ในกรณีที่คณะกรรมการให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีแย่งยึดทรัพย์สิน รายเดียว โดยทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ในสภาพแบ่งได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า การแย่งยึดทรัพย์สิน ไม่ควรคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นแบ่งได้ หรือแบ่งไม่ได้ เนื่องจากการแย่งยึดทรัพย์สินนั้นมี 2 วิธี คือแย่งยึดทรัพย์สินแต่ เพียงบางส่วนและแย่งยึดเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ในกรณีที่แย่งยึด เฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ก็จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินและ ส่วนควบในทรัพย์สินนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 144 โดยมีชื่อในโฉนดรวมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา ฉะนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ทรัพย์สินสามารถแบ่งได้ แต่จะแบ่งโดยวิธีใดเท่านั้น

2. ในกรณีที่คณะกรรมการกำหนดมาตรการประวิงการบังคับคดีโดย ให้คำสั่งของศาลเป็นที่สุดท้าย ผู้เขียนมีความเห็นว่า มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการ ที่เกิดขึ้นในภายหลังจากการใช้สิทธิคัดค้านโดยไม่สุจริตของผู้มีส่วนได้เสียในการ บังคับคดีแล้ว ไม่สามารถใช้อุปถัมภ์การประวิงการบังคับคดีได้ ผู้เขียนมีความเห็น

ว่าควรนำมาตรการการวางประกันแทนทรัพย์สินที่ถูกร้องคัดค้านมาใช้บังคับ เพราะจะเป็นมาตรการที่สามารถป้องกันปัญหาการประวิงการบังคับคดี อันเกิดจากการแบ่งยึดทรัพย์สินได้เป็นอย่างดี

3. ในการดำเนินการยึดทรัพย์สินนั้น กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ได้รับชำระหนี้ตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายโดยเร็ว ผู้เขียนมีความเห็นว่ากระบวนการพิจารณาคัดค้านของศาลควรที่จะกำหนดให้พิจารณาเป็นการด่วน

## ส่วนที่ 2 : ปัญหาการยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอก

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาการยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอก ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. การยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณา เป็นหลักการที่เป็นธรรมต่อบุคคลภายนอกหรือไม่
2. วิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอก
3. มาตรการบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอก

ก่อนที่จะพิจารณาปัญหาที่กล่าวมา ผู้เขียนขออธิบายความหมายของคำว่า "กรรมสิทธิ์ร่วม" และสิทธิและหน้าที่ของเจ้าของร่วมที่มีต่อทรัพย์สินเสียก่อนว่ามีความหมายอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาว่าอำนาจในการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีควรมีเพียงใด

ความหมายของคำว่า "กรรมสิทธิ์รวม"

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีตัวบทวิเคราะห์ศัพท์ คำว่า "กรรมสิทธิ์รวม" ว่ามีความหมายอย่างไรไว้โดยตรง แต่จากการพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1356 ซึ่งบัญญัติว่า

"ถ้าทรัพย์สินเป็นของบุคคลหลายคนรวมกัน ท่านให้ใช้บทบัญญัติในหมวดนี้บังคับ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น"

จะเห็นได้ว่า ความหมายของการเป็นเจ้าของรวมหรือการมีกรรมสิทธิ์รวมก็คือการที่มีทรัพย์สินอยู่สิ่งหนึ่ง กลุ่มหนึ่ง กองหนึ่งหรือแปลงหนึ่ง ซึ่งความจริงมิได้หมายเฉพาะแต่ทรัพย์สินแบ่งไม่ได้ หรือทรัพย์สินที่ควบเข้ากันเท่านั้น อาจเป็นทรัพย์สินแบ่งได้ที่รวมกันอยู่ หรือเป็นทรัพย์สินยังไม่ได้แบ่งแยกการครอบครองออกจากกันเป็นส่วนเป็นสัดส่วน กฎหมายเรียกเจ้าของกรรมสิทธิ์เหล่านั้นว่าเป็นเจ้าของรวมหรือมีกรรมสิทธิ์รวม<sup>15</sup> กล่าวคือ กรรมสิทธิ์รวมหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเจ้าของทรัพย์สินเดียวกัน บุคคลเหล่านั้นได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของรวมหรือมีกรรมสิทธิ์รวมในทรัพย์สินนั้น สิทธิและหน้าที่ของเจ้าของรวม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ต่างหาก ตั้งแต่มาตรา 1357 ถึง 1366

การที่ทรัพย์สินเป็นของบุคคลหลายคนรวมกัน อันจะถือว่า บุคคลเหล่านั้น เป็นเจ้าของรวมนั้น หมายความว่าบุคคลหลายคนนั้นต่างก็เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นร่วมกัน โดยมีได้แยกเป็นสัดส่วนว่าผู้ใดเป็นเจ้าของส่วนใดของทรัพย์สิน เช่น ก.ข.ค. มีชื่อในโฉนดที่ดิน 1 แปลง ดังนี้ ก.ข.ค. ต่างก็เป็นเจ้าของรวมในที่ดินแปลงนั้น โดยจะแยกมิได้ว่าผู้ใดเป็นเจ้าของที่ดินส่วนใด แต่ถ้าได้แบ่งแยกที่ดินกันแล้ว หรือได้จดทะเบียนระบุส่วนไว้แล้วว่า ก. เป็นเจ้าของที่ดิน 1 ใน 3 ทาง

<sup>15</sup> ประมวล สวรรณศร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน, หน้า 235.



ตอนเหนือของที่ดิน ข. เป็นเจ้าของที่ดิน 1 ใน 3 ทางตอนกลาง และ ค. เป็นเจ้าของที่ดิน 1 ใน 3 ทางตอนใต้ ดังนี้ ก.ข.ค. มิใช่เป็นเจ้าของรวมอีกต่อไป การเป็นเจ้าของรวมนี้ หากจำต้องให้เจ้าของรวมแต่ละคนมีส่วนในทรัพย์สินนั้นเท่ากันไม่ แม้ว่าจะมีส่วนไม่เท่ากันดังเช่นบุคคลหลายคนเอาสังหาริมทรัพย์มารวมกันจนเป็นส่วนควบหรือแบ่งแยกไม่ได้ ต่างก็มีส่วนเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นตามค่าแห่งทรัพย์สินที่นำมารวม ก็ยังถือว่าเป็นเจ้าของรวมของทรัพย์สินนั้นอยู่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1424/2497 : เจ้าของรวมอาจแยกกันครอบครองทรัพย์สินเดียวกันนั้นเป็นส่วนสัดส่วนต่างหากจากกัน โดยสงบ เปิดเผย และด้วยเจตนาเป็นเจ้าของส่วนที่ครอบครองนั้นได้ และเมื่อแยกกันครอบครองเช่นนั้นจนครบอายุความตามมาตรา 1382 แล้ว ย่อมได้กรรมสิทธิ์ตามส่วนสัดส่วนที่ครอบครองมา และเมื่อเป็นเช่นนั้นจะอ้างว่ายังคงมีส่วนเท่ากันมิได้

เจ้าของรวมจะมีส่วนในทรัพย์สินรวมนั้นเพียงใด ย่อมเป็นไปตามส่วนแห่งความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น หากไม่สามารถจะพิสูจน์แสดงความเป็นเจ้าของได้ว่ามีส่วนเท่าใดแล้ว มาตรา 1357 บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เป็นเจ้าของรวมกันมีส่วนเท่ากัน

สิทธิของเจ้าของรวมที่มีต่อทรัพย์สิน ไม่ว่าจะ เป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์นั้น มีดังต่อไปนี้คือ

#### 1. สิทธิในการใช้ทรัพย์สิน ตามมาตรา 1360

เจ้าของรวมแต่ละคนมีสิทธิใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของตนเอง มิให้นำไปให้ผู้อื่นใช้ หรือนำไปหาผลประโยชน์แก่ใครส่วนตัว แม้จะเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ตนเอง ก็ต้องเป็นการใช้ทรัพย์สินตามสภาพปกติของทรัพย์สิน และต้องให้เจ้าของรวมคนอื่นใช้สอยด้วย จะใช้สอยแต่คนเดียวมิได้

การได้ดอกผลนั้นตามปกติ เจ้าของรวมแต่ละคนย่อมมีสิทธิได้ตาม

ส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ของตนในทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

## 2. สิทธิจัดการทรัพย์สิน ตามมาตรา 1358

สิทธิจัดการทรัพย์สินนั้นแบ่งได้ดังนี้

2.1 ถ้าเป็นการจัดการเพื่อรักษาทรัพย์สินแล้ว เจ้าของรวมคนใดคนหนึ่งมีสิทธิจัดการได้เสมอ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนอื่นก่อน

2.2 ถ้าเป็นการจัดการตามธรรมดาเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามสภาพปกติของทรัพย์สินแล้ว เจ้าของรวมคนใดคนหนึ่งมีสิทธิจัดการได้เสมอ เว้นแต่เสียงข้างมากจะตกลงให้ผู้ใดเป็นผู้จัดการ ก็ต้องเป็นไปตามนั้น

2.3 ถ้าเป็นการจัดการอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นแล้ว เจ้าของรวมคนใดจะเป็นผู้จัดการย่อมสุดแล้วแต่เสียงข้างมากของเจ้าของรวมจะให้ผู้ใดจัดการ เสียงข้างมากนั้นต้องมีส่วนไม่ต่ำกว่าครึ่งของค่าทรัพย์สิน

2.4 ถ้าเป็นการจัดการในทางเปลี่ยนวัตถุประสงค์ เช่น เปลี่ยนจากการทำนาเป็นทำสวน หรือเปลี่ยนจากบ้านเช่าทำเป็นโรงแรม ผู้ใดผู้หนึ่งจะกระทำมิได้ ต้องให้เจ้าของรวมทุกคนเห็นชอบด้วย

## 3. สิทธิเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่จะต่อสู้บุคคลภายนอก ตามมาตรา 1359

เจ้าของรวมแต่ละคนมีอำนาจฟ้องร้องเรียกทรัพย์สินอันเป็นของเจ้าของรวมคืน หรือใช้สิทธิต่อสู้เมื่อถูกฟ้องได้โดยไม่ต้องให้เจ้าของรวมทุกคนร่วมกันฟ้องหรือร่วมกันต่อสู้ แต่การฟ้องร้องเรียกเอาทรัพย์สินรวมคืนนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 302 คือต้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของรวมหมดทุกคน และข้อความจริงใดที่เกี่ยวกับเจ้าของรวมหมดทุกคน และข้อความจริงใดที่เกี่ยวกับเจ้าของรวมคนหนึ่ง บุคคลภายนอกจะยกขึ้นต่อสู้ให้เป็นคุณหรือโทษแก่เจ้าของรวมคนอื่นมิได้

#### 4. สิทธิที่จะจำหน่ายหรือก่อการติดพันในส่วนของตน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 บัญญัติว่า

"เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ จะจำหน่ายส่วนของตนหรือจำนองหรือก่อให้เกิดการติดพันก็ได้

แต่ตัวทรัพย์สินนั้น จะจำหน่าย จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดการติดพันได้ก็แต่ด้วยความยินยอมแห่งเจ้าของรวมทุกคน

ถ้าเจ้าของรวมคนใด จำหน่าย จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดการติดพันทรัพย์สินโดยมิได้รับความยินยอมแห่งเจ้าของรวมทุกคน แต่ภายหลังเจ้าของรวมคนนั้นได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่ผู้เดียวไซ้ร้ ท่านว่านิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์"

สิทธิจำหน่าย จำนองหรือก่อให้เกิดการติดพันต่อทรัพย์สินรวม จะกระทำได้เฉพาะแต่ส่วนของตน จะจำหน่าย จำนองหรือก่อให้เกิดการติดพันตัวทรัพย์สินทั้งหมดมิได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 735/2479 : เจ้าของรวมเอาที่ดินไปจำนอง โดยเจ้าของรวมคนอื่นมิได้รู้เห็นยินยอม สัญญาจำนองไม่ผูกพันส่วนกรรมสิทธิ์ของผู้นั้นคงใช้บังคับได้เฉพาะส่วนของผู้จำนอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1980/2494 : เจ้าของรวมคนหนึ่งชายที่ดินโดยระบุเฉพาะส่วนของตน บอกจำนวนเนื้อที่ไว้ชัดแจ้งไม่เกินกว่าส่วนของตน แม้เจ้าของรวมคนอื่นจะมิได้รู้เห็นยินยอมการซื้อขายก็สมบูรณ์ตาม มาตรา 1361  
วรรค 1

แต่การจำหน่ายตัวทรัพย์สิน จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดการติดพันทรัพย์สินจะต้องให้เจ้าของรวมทุกคนยินยอมด้วย มิฉะนั้นนิติกรรมนั้นไม่ผูกพัน

กรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินของเจ้าของรวมผู้ที่มีได้ยินยอมด้วยนั้น

การจำหน่าย จำนำ ฯลฯ ตัวทรัพย์สินโดยเจ้าของรวมมิได้ยินยอม  
ทุกคนแล้ว แม้จะไม่ผูกพันเจ้าของรวมผู้ที่มีได้ยินยอม หรือใช้บังคับตามนิติกรรม  
นั้นไม่ได้ก็ตาม วรรคสามแห่งมาตรา 1361 ก็บัญญัติข้อผ่อนผันไว้ว่า ถ้า  
เจ้าของรวม ผู้ทำนิติกรรมนั้นได้กลับมาเป็น เจ้าของทรัพย์สินนั้นแต่ผู้เดียวแล้ว  
นิติกรรมนั้นสมบูรณ์มาตั้งแต่นั้น

### 5. สิทธิในการเรียกให้แบ่งทรัพย์สินในโอกาสอันควร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1363 บัญญัติว่า

"เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิเรียกให้แบ่งทรัพย์สินได้ เว้นแต่  
จะมีนิติกรรมขัดอยู่ หรือถ้าวัตถุที่ประสงค์ที่เป็นเจ้าของรวมกันนั้นมีลักษณะเป็นการ  
ถาวรก็เรียกให้แบ่งไม่ได้

สิทธิเรียกให้แบ่งทรัพย์สินนั้น ท่านว่าจะตัดโดยนิติกรรมเกินคราว  
ละสิบปีไม่ได้

ท่านว่าเจ้าของรวมจะเรียกให้แบ่งทรัพย์สินในเวลาที่ไม่เป็นโอกาส  
อันควรไม่ได้"

จะเห็นได้ว่าเจ้าของรวมมีสิทธิเรียกให้แบ่งทรัพย์สินในโอกาสอัน  
ควร เว้นแต่จะมีนิติกรรมตกลงไว้เป็นอย่างอื่น หรือวัตถุประสงค์ของเจ้าของรวม  
มีลักษณะเป็นการถาวร การเรียกให้แบ่งทรัพย์สินรวมนั้น เป็นสิทธิโดยเฉพาะของ  
เจ้าของรวมแต่ละคน และสิทธิที่จะขอแบ่งนี้ไม่มีอายุความ คือจะขอแบ่งเมื่อใด  
ก็ได้ เพียงแต่มีข้อจำกัดดังนี้

5.1 เมื่อมีนิติกรรมระหว่างเจ้าของรวมด้วยกันว่าจะแบ่ง  
ทรัพย์สินรวมมิได้ชั่วระยะเวลาหนึ่งไม่เกิน 10 ปี แต่เมื่อครบ 10 ปีแล้วจะทำ  
นิติกรรมห้ามแบ่งต่อไปอีกได้คราวละไม่เกิน 10 ปี

5.2 เมื่อวัตถุที่ประสงค์ของการเป็นเจ้าของร่วมนั้นเป็นการถาวร

5.3 เมื่อยังไม่ถึงโอกาสอันควร เช่น ออกเงินร่วมกันซื้อที่ดินเพื่อ  
ทำสวนผลไม้ พอลงมือปลูกต้นไม้ ก็ขอแบ่งทันที

### วิธีการแบ่งนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา 1364 ดังนี้

"การแบ่งทรัพย์สินพึงกระทำโดยแบ่งทรัพย์สินนั้นเองระหว่าง  
เจ้าของรวมหรือโดยขายทรัพย์สินแล้วเอาเงินที่ขายได้แบ่งกัน ถ้าเจ้าของรวม  
ไม่ตกลงกันว่าจะแบ่งทรัพย์สินอย่างไรไซ้ เมื่อเจ้าของรวมคนหนึ่งคนใดขอ  
ศาลอาจสั่งให้เอาทรัพย์สินนั้นออกแบ่ง ถ้าส่วนที่แบ่งไม่เท่ากันไซ้จะสั่งให้ทดแทน  
กันเป็นเงินก็ได้ ถ้าการแบ่งเช่นว่านี้ไม่อาจทำได้ หรือจะเสียหายมากนักก็ดี ศาล  
จะสั่งให้ขายโดยประมูลราคากันระหว่างเจ้าของรวม หรือขายทอดตลาดก็ได้"

ตามมาตรา<sup>16</sup> จะเห็นได้ว่า เจ้าของรวมแต่ละคนมีสิทธิที่จะตกลง  
แบ่งทรัพย์สินรวมกันอย่างไรก็ได้ ถ้าไม่อาจตกลงแบ่งตัวทรัพย์สินกันได้ว่าใครจะได้  
ตรงไหน หรือถ้าเป็นทรัพย์สินแบ่งไม่ได้ ดังนี้ ก็อาจขายทรัพย์สินเอาเงินมาแบ่งกัน  
ตามส่วนได้ การขายทรัพย์สินนี้จะขายโดยวิธีใด เช่นขายธรรมดาหรือขายทอดตลาด  
ก็ได้ สุดแล้วแต่จะตกลงกัน หากยังตกลงแบ่งตัวทรัพย์สินกันไม่ได้ ขายกันเองก็ไม่ได้  
เจ้าของรวมมีสิทธิฟ้องต่อศาลขอให้ศาลแบ่งให้ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในวรรคสอง  
ของมาตรา 1364<sup>16</sup> ศาลไม่จำเป็นต้องสั่งให้มีการแบ่งตัวทรัพย์สินเสมอไป อาจให้  
ประมูลราคา หรือขายทอดตลาดเอาเงินแบ่งกันได้ แต่ถ้าสภาพของทรัพย์สินควรแบ่ง  
กันได้ ก็ยังไม่ควรบังคับให้ประมูลราคากันก่อน อำนาจการกำหนดให้ผู้ใดได้  
ส่วนไหนของทรัพย์สินรวม เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาตามความเป็นธรรม  
และอาจให้ใช้เงินทดแทนกันได้<sup>17</sup> เมื่อเจ้าของรวมผู้หนึ่งได้ปลูกโรงเรือนไว้บน

<sup>16</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 1048/2497

<sup>17</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 758/2509

ที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์รวม ศาลย่อมพิพากษาให้แบ่งที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามส่วน โดยให้ผู้ปลูกโรงเรือนได้รับแบ่งที่ดินตอนที่ปลูกโรงเรือนได้ หากไม่ตกลงจึงให้ขาย โดยประมวลราคาระหว่างเจ้าของรวม หรือขายทอดตลาด<sup>18</sup>

กล่าวโดยสรุป กรรมสิทธิ์รวมหมายความว่าถึงกรรมสิทธิ์อันเดียวในทรัพย์สินอันเดียว แต่มีบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายหรือกว่านั้นขึ้นไป เป็นเจ้าของรวมกันในกรรมสิทธิ์อันเดียวกัน ต่างคนต่างมีอำนาจที่จะใช้ได้ด้วยกัน โดยที่จะต้องไม่ขัดแย้งกับสิทธิของผู้ที่เป็นเจ้าของรวมด้วยกัน การใช้อำนาจของผู้เป็นเจ้าของรวมต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยกรรมสิทธิ์รวม โดยการใช้อำนาจต้องไม่เป็นการเสียหายต่อสิทธิส่วนได้เสียของคนอื่นที่เป็นเจ้าของรวมกันอยู่ กรรมสิทธิ์รวมจะมิยอมให้มีสิทธิแยกต่างหากจากกัน จนกว่าจะได้มีการแบ่งแยกสภาพที่เป็นกรรมสิทธิ์รวม กล่าวคือให้รวมกันในกรรมสิทธิ์อันเดียวกัน ผู้เป็นเจ้าของรวมต่างมีสิทธิในทรัพย์สินทั้งหมดทุกส่วน ถ้าไม่เป็นการเสียหายต่อเจ้าของรวมคนอื่นและตราบไต่ที่ยังไม่ได้แบ่งกัน คนหนึ่งคนใดในบรรดาเจ้าของรวมนั้น จะชี้ว่าส่วนไหนในทรัพย์สินภายใต้กรรมสิทธิ์รวมเป็นของตนไม่ได้ อันเนื่องมาจากกรรมสิทธิ์รวม เจ้าของรวมไม่สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าส่วนไหนในทรัพย์สินภายใต้กรรมสิทธิ์รวมเป็นของตน จึงทำให้เกิดการยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาทั้งหมดตามมา

1. การยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณา เป็นหลักการที่เป็นธรรมต่อบุคคลภายนอกหรือไม่

<sup>18</sup> บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน, หน้า 171 - 182.

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่าในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การยึดทรัพย์ เป็นทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอก เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาส่งมอบเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อขายทอดตลาด นำเงินมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลได้

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 กำหนดให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทำให้เกิดปัญหาว่าทรัพย์สินที่ยึดได้ต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอก อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอกนั้น ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีกรรมสิทธิ์รวมอยู่ด้วย

เกี่ยวกับปัญหานี้ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ข้อ 32 กำหนดให้ยึดเฉพาะส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้ามีบุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย และไม่ปรากฏว่าส่วนใดเป็นของลูกหนี้ ให้ยึดมาทั้งหมด และได้มีคำพิพากษาวางแนวบรรทัดฐานไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1750/2500 : ผู้ที่เป็นเจ้าของร่วมกับจำเลยในที่ดินที่ถูกศาลยึด จะร้องขอให้ศาลปล่อยที่ดินนั้นจากการยึดไม่ได้ แต่อาจร้องขอแบ่งส่วนของตนได้ ก่อนศาลขายทอดตลาดเพื่อบังคับคดีเอาแก่ส่วนของจำเลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1449/2524 : ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดเฉพาะส่วนที่เกินจำนวน 6 ไร่ 53 ตารางวา โดยอ้างว่าจำเลยที่ 2

มีกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินโฉนดดังกล่าว 6 ไร่ 53 ตารางวา เท่านั้น เมื่อตาม คำร้องและข้อเท็จจริงปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ ด้วย ศาลก็ต้องยกคำร้องของผู้ร้อง เพราะกรรมสิทธิ์ของเจ้าของรวมแต่ละคน ย่อมครอบไปเหนือทรัพย์สินนั้น จนกว่าจะมีการแบ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 3832/2530 : ผู้ร้องมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกับจำเลยทั้งแปด มิได้มีกรรมสิทธิ์ส่วนไหนแยกต่างหากไปจากจำเลย ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอคืนส่วนที่ดินของตนจากที่ดินที่โจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของจำเลย นำยึดไว้ แต่ข้อบกพร่องที่ขอคืนส่วนของตนจากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด ที่ผู้ร้องทั้งสี่ ขอให้งดการขายทอดตลาดไว้ก่อน เพื่อให้ผู้ร้องทั้งสี่ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมฝ่ายข้างมาก จะได้ตกลงแบ่งที่ดินกับจำเลยก่อนนั้น เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดที่ดินแล้ว หากจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยอมก่อให้เกิด โอนหรือเปลี่ยนแปลงสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้ ก็ไม่อาจใช้ยื่น โจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 305 จึงไม่มีเหตุให้งดการขายทอดตลาด

จากระเบียบกระทรวงยุติธรรม และคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าทรัพย์สินรวมไม่สามารถแบ่งแยกส่วนได้ว่า ส่วนใดเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนใดเป็นของบุคคลภายนอก จึงทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลภายนอกทั้งหมด โดยถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีกรรมสิทธิ์อยู่ด้วย เจ้าของรวมฝ่ายข้างมาก จะขอให้ขายที่ดินนิพาเฉพาะส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยขอให้นำบทบัญญัติในมาตรา 1361 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ไม่ได้ ทั้งนี้ ศาลฎีกาให้เหตุผลว่ากรรมสิทธิ์ของเจ้าของรวมแต่ละคนย่อมครอบไปเหนือทรัพย์สินทั้งหมด จนกว่าจะมีการแบ่ง ไม่สามารถจะแยกเป็นส่วน ๆ ได้ ว่าตอนไหนเป็นของใครจนกว่าจะได้มีการ



แบ่งแยกทรัพย์สินนั้นออกจากกัน เพราะแม้แต่ในระหว่างเจ้าของรวมด้วยกัน เมื่อตกลงแบ่งกันเองมิได้ก็ต้องขายทิ้งแปลงเช่นกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1364 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน ต้องเป็นกรณีกล่าวอ้างว่าลูกหนี้ตาม คำพิพากษา มิใช่เจ้าของทรัพย์สินที่ยึด เมื่อปรากฏว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็น เจ้าของทรัพย์สินอยู่ด้วย ศาลก็ต้องยกคำร้องที่ขอให้ปล่อยทรัพย์สินเสีย ฉะนั้น บุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าของรวมต้องยอมให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินนั้น ทั้งหมดและใช้สิทธิเรียกแบ่งส่วนของตนจากการขายทอดตลาด ตามสิทธิของ เจ้าของรวมในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287

ซึ่งในปัญหานี้ ท่านอาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้หมายเหตุไว้ท้าย คำพิพากษาฎีกาที่ 1750/2500<sup>19</sup> ว่า "ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่ง มาตรา 287 กำหนดว่าการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอกเหนือทรัพย์สินนั้น การที่ศาลขายตัว ที่ดิน แล้วเอาเงินมาแบ่งกันตามส่วน ย่อมทำให้กรรมสิทธิ์ของเจ้าของรวมหลุดไป จึงเป็นการกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าของรวม ศาลจะอาศัยอำนาจอย่างไร จึงจะขายทรัพย์สินของคนภายนอกที่ไม่ได้เป็นคู่ความในคดี เพราะแม้แต่ตัวความ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ซึ่งเป็นเจ้าของรวมก็ไม่มีสิทธิที่จะจำหน่ายตัวทรัพย์สินนั้น ตัวความจะจำหน่ายได้ก็แต่เพียงส่วนของตนในกรรมสิทธิ์รวมนั้น ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 ฉะนั้น มีเหตุผลอย่างใดที่จะเอาทรัพย์สิน ของผู้มิใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไปขายด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ก็บัญญัติชัดว่าการบังคับคดีไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอก

<sup>19</sup> จิตติ ดิงศภัทย์, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1750/2500," คำพิพากษาฎีกาประจำปี นุชศักราช 2500 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2520), หน้า 1662 - 1663.

เหนือทรัพย์สินนั้น คนอื่นเขาไม่ได้แพ้คดีด้วย จะต้องให้เขารับผิดชอบต่อทรัพย์สินของเขาได้อย่างไร ท่านอาจารย์จิติจึงเสนอแนะว่าการขายทรัพย์สินเฉพาะส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา อาจทำได้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของรวม คนอื่นคือกระทำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถจำหน่ายตัวทรัพย์สินในกรรมสิทธิ์รวมกันได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่น่าจะมีสิทธิดีไปกว่าฉันนั้น ท่านอาจารย์ไพศาล กุมาลย์วิสัย มีความเห็นต่อไปว่าทรัพย์สินในกรรมสิทธิ์รวมนั้น ใ้ว่าจะแบ่งกันได้เสมอไปทุกกรณีหาได้ไม่ แต่ความเห็นของท่านอาจารย์จิติ ก็มีเหตุผลและเป็นไปได้ กล่าวคือ เราต้องจำแนกทรัพย์สินที่มีกรรมสิทธิ์รวมออกเป็น 2 กรณี คือที่อาจแบ่งได้และไม่อาจแบ่งได้ ในกรณีแรก เจ้าหนี้ขายทรัพย์สินโดยใช้วิธีที่อาจารย์จิติเสนอแนะ ในกรณีหลัง เจ้าหนี้ต้องขายทรัพย์สินนั้นทั้งหมด<sup>20</sup>

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าศาลฎีกายอมรับว่าทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกสามารถยึดทรัพย์สินนั้นได้ทั้งหมด ไม่จำเป็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นทั้งหมด และในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอก เพื่อนำออกขายทอดตลาดทั้งหมด ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินที่ยึดนั้น บุคคลภายนอกกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะได้แบ่งแยกการครอบครองเป็นส่วนสัดส่วนแล้วหรือไม่ เหตุที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติเช่นนี้เพราะว่าการครอบครองที่เป็นส่วนสัดส่วนระหว่างบุคคลภายนอกกับลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น มีผลบังคับกันได้ระหว่างผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองรวมกันเท่านั้น ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน บุคคลภายนอกก็ไม่สามารถยกการครอบครองที่เป็น

<sup>20</sup> ไพศาล กุมาลย์วิสัย, "การรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษา : ยึด - อายัดทรัพย์สิน," : 1052 - 1053.

ส่วนลัดนั้น ขึ้นกล่าวอ้างต่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อมิให้ยึดส่วนที่ตนครอบครองอยู่นั้นได้ และถึงแม้ว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะ ยอมรับว่าตนได้ครอบครองทรัพย์สินนั้น เป็นส่วนลัดจากบุคคลภายนอก จนได้ กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองก็ตาม แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ยังคงยืนยันให้ เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้นทั้งหมดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติ ตาม<sup>21</sup> การปฏิบัติเช่นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายและไม่เป็น ธรรมแก่เจ้าของรวม ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาเป็นอย่างมาก เจ้าของรวมก็มีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 1336 เช่นกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีควรมีขีดอำนาจในการยึด และขายทอดตลาดทรัพย์สินส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อเจ้าของรวมคนอื่น ยังไม่ประสงค์จะจำหน่ายทรัพย์สินส่วนของตน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่สามารถ จำหน่ายทรัพย์สินส่วนของเจ้าของรวมคนอื่นได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งมีอำนาจ ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็ไม่ควรจะมีอำนาจที่จะจำกัดอำนาจกรรมสิทธิ์ ของเจ้าของรวมคนอื่น โดยจำหน่ายตัวทรัพย์สินนั้นทั้งหมดโดยเจ้าของรวมคนอื่น มิได้ยินยอมด้วยไม่ได้

ประเด็นที่น่าจะพิจารณาต่อไปคือเจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอก มีสิทธิร้องขัดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ หรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 55 ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่าจำเลยหรือลูกหนี้

<sup>21</sup> คำสัมภาษณ์สัมภาษณ์ พงษ์ชา, รองอธิบดีกรมบังคับคดี ฝ่ายวิชาการ, 17 มกราคม 2535, อ้างถึงในยังลักษณ์ เศรษฐสุวรรณ, "การขอให้ปล่อยทรัพย์สิน ที่ยึด," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 46.

ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ ก่อนที่จะได้เอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด หรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นว่านั้น ..."

ผู้ที่มีสิทธิร้องขอตทรัพย์ได้นั้น ท่านอาจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน ได้อธิบายว่ากฎหมายใช้คำว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 55" ก็น่าจะต้องหมายความว่า เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลนั้นตามกฎหมายแพ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ร้องจะต้องมีส่วนได้เสียอยู่ด้วยในทรัพย์สินนั้น การที่จะกล่าวอ้างแต่เพียงว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินนั้น อาจไม่เพียงพอ จะต้องผ่านมาตรา 55 มาก่อนด้วย<sup>22</sup>

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า ผู้ที่มีสิทธิร้องขอตทรัพย์ได้จะต้องมีข้อโต้แย้งสิทธิระหว่างผู้ร้องกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และจะต้องกล่าวว่าการลูกหนี้ตามคำพิพากษามีใช่เจ้าของทรัพย์สินนั้นด้วยประกอบกัน

เกี่ยวกับปัญหานี้ ได้มีคำพิพากษาฎีกาวางแนวบรรทัดฐานไว้ว่าการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ต้องเป็นเรื่องที่ผู้ร้องกล่าวอ้างจำเลยไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว การที่ผู้ร้องอ้างว่าทรัพย์สินที่ยึดเป็นสินสมรสระหว่างผู้ร้องกับจำเลย แสดงว่าผู้ร้องกับจำเลยเป็นเจ้าของทรัพย์สินร่วมกัน ผู้ร้องหาจะมีสิทธิขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดไม่<sup>23</sup> แต่อาจร้องขอแบ่งส่วนของตนได้ก่อนศาลขายทอดตลาดเพื่อบังคับคดีเอาแก่ส่วนของจำเลย ทั้งนี้เพราะการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 กำหนดให้อำนาจศาลหยิบยก

<sup>22</sup> ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 321.

<sup>23</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 2518/2531

ประเด็นขึ้นพิจารณาเพียงประเด็นเดียวคือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่<sup>24</sup> เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ศาลก็ต้องยกคำร้องที่ขอให้ปล่อยทรัพย์สิน และให้ผู้ร้องไปใช้สิทธิทางศาลขอให้แบ่งเงินส่วนของตนที่ได้จากการขายทอดตลาด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287

ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาของศาลฎีกาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นอย่างสูง ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาดังกล่าว เนื่องจากเจ้าของรวมมีสิทธิและหน้าที่ในทรัพย์สิน ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 และมาตรา 1358 ถึงมาตรา 1366<sup>25</sup> ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคคลภายนอก ผู้เป็นเจ้าของรวมมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นรวมอยู่ด้วย การยึดทรัพย์สินของเจ้าของรวม ย่อมขัดต่อหลักกฎหมายกรรมสิทธิ์ ถือได้ว่ามีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างเจ้าของรวมกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว โดยเจ้าของรวมได้กล่าวอ้างแล้วว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีใช่เจ้าของทรัพย์สินในส่วนที่เป็นทรัพย์สินของเจ้าของรวม แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะยังมีได้แบ่งแยกการครอบครองเป็นส่วนสัดส่วน ดังนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเจ้าของรวมมีสิทธิร้องยึดทรัพย์สินได้ และกรณีปัญหาดังกล่าวนี้จะหมดสิ้นไป หากมีการบัญญัติกฎหมาย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแบ่งยึดทรัพย์สินบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กล่าวมาใน ส่วนที่ 1 ข้อ 2.1 การกระทำดังนี้ จะมีผลให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้เท่านั้นที่จะถูกยึดได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่เจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ในอันที่สิทธิในทรัพย์สินส่วนของตนจะไม่ถูก

<sup>24</sup> ไผ่จิตร ปุณณพันธ์, "คำร้องยึดทรัพย์สิน," ตุลนาท 8 (กันยายน 2504) : 959.

<sup>25</sup> โปรดดูบทที่ 4 ส่วนที่ 2 หน้า 114 - 120 ประกอบ.

กระทบกระเทือน และเป็นภาระลดจำนวนการใช้สิทธิร้องขอตทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ทำให้คดีไม่รกรศาลด้วย

นอกจากปัญหาที่ว่าเจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอกไม่มีสิทธิร้องขอตทรัพย์ได้แล้ว ปัญหาที่น่าจะพิจารณาต่อไปคือเจ้าของรวมมีสิทธิร้องขอกันส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ได้หรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 บัญญัติว่า

"ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 288 และมาตรา 289 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย"

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอก ซึ่งมีบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ไม่ให้ได้รับความกระทบกระทั่งจากการบังคับคดีเหนือทรัพย์สิน ซึ่งในปัญหานี้ ได้มีคำพิพากษาฎีกาวางแนวบรรทัดฐานไว้ว่า เจ้าของรวมมีสิทธิร้องต่อศาลขอให้แบ่งเงินส่วนของตนที่ได้จากการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287

อย่างไรก็ตาม ตามที่ผู้เขียนมีความเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจยึดทรัพย์สิน ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอก ด้วยเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว เจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอกควรมีสิทธิร้องขอตทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 มิใช่มีสิทธิแต่เพียงร้องขอกันส่วนของตามมาตรา 287

จากหลักเกณฑ์การยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการยึด

ทรัพย์สิน ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกทั้งหมด ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายตามมา และส่งผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของรวม ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเป็นอย่างมาก ทำความเสียหายแก่เจ้าของรวมซึ่งมิได้เป็นคู่ความในคดี อำนาจกรรมสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของรวมถูกจำกัด ไม่สามารถนำทรัพย์สินส่วนของตนไปจำหน่ายใช้ประโยชน์ได้ จึงเห็นได้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของรวมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 ได้รับความกระทบกระทั่ง นอกจากนั้น ผู้เขียนยังมีความเห็นว่าวิธีการยึดทรัพย์สินในปัจจุบันนี้ เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 35 ที่บัญญัติว่าสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่จะเห็นได้ว่าการยึดทรัพย์สิน ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกทั้งหมด ไม่มีกฎหมายใด บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดี มีอำนาจยึดทรัพย์สินส่วนของเจ้าของรวมได้ นอกจากนั้น การยึดทรัพย์สินโดยวิธีดังกล่าว ยังเป็นการขัดต่อหลักการบังคับคดีที่ให้กระทำต่อคู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 และขัดต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาของศาล ซึ่งมีแนวความคิดที่สำคัญว่าคำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้น ไม่ผูกพันบุคคลภายนอก ยกเว้นแต่ในกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 และมาตรา 146<sup>26</sup> ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าของรวมมิได้เป็นคู่ความในคดีและไม่อยู่ในข้อยกเว้นที่จะให้คำพิพากษาผูกพันเจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคสอง และมาตรา 146 ด้วย ฉะนั้น กระบวนการยึดทรัพย์สินซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้คำพิพากษาของศาลมีความศักดิ์สิทธิ์ ก็ย่อมกระทำได้แต่กับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นคู่ความในกระบวนการเท่านั้น

<sup>26</sup> โปรดดูบทที่ 2 หน้า 30 - 34 ประกอบ.

จะบังคับเอาทรัพย์สินของเจ้าของรวม ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกไม่ได้

ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อขายทอดตลาด เอาเงินชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา การยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกนั้นทั้งหมด เป็นวิธีการซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติให้อำนาจไว้ ย่อมกระทำเกินขอบเขตแห่งอำนาจกฎหมายหาได้ไม่ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายต้องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอก ไม่ให้ได้รับความกระทบกระทั่ง<sup>27</sup> การบังคับใช้กฎหมาย โดยตีความว่าสามารถยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกทั้งหมดได้ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเป็นอย่างมาก ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และไม่เป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาของศาล ซึ่งประสงค์ให้คำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในกระบวนการพิจารณา ไม่ผูกพันบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วย ดังนั้น การตีความว่าสามารถยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกได้ เป็นการไม่ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หากนำวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามที่กล่าวมาในส่วนที่ 1 ข้อ 2.1 มาใช้บังคับ โดยบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลภายนอก

ปัญหาที่น่าจะต้องพิจารณาต่อไปคือเมื่อมีผู้ซื้อทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอก ไปจากการขายทอดตลาด ผู้ซื้อทรัพย์สินนั้นจะได้สิทธิในทรัพย์สินนั้นไปอย่างไร

<sup>27</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287.



เนื่องจากการขายทอดตลาดเป็นการได้กรรมสิทธิ์มาโดยทางนิติกรรม ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าผู้เป็นเจ้าของในทรัพย์สินเท่านั้นที่มีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินของตนได้ ถ้าผู้โอนไม่มีสิทธิหรือไม่อยู่ในฐานะจะโอนสิทธิในทรัพย์สินให้แก่ผู้ใดได้แล้ว ผู้ที่รับโอนทรัพย์สินนั้น ก็ย่อมไม่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้น เพราะเมื่อผู้โอนยังไม่มีสิทธิอะไรในทรัพย์สินแล้ว ดังนั้น ผู้รับโอนก็จะมีสิทธิดียิ่งไปกว่าผู้โอนได้อย่างไร ดังนั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด จึงจะมีสิทธิที่จะจำหน่ายทรัพย์สินของตนได้ ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีกรรมสิทธิ์ หรือไม่มีสิทธิขายทรัพย์สินนั้น ผู้ซื้อจะยกสัญญาซื้อขายมาใช้ยื่นต่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงไม่ได้ เพราะผู้ซื้อจะได้สิทธิอย่างดีก็เพียงเท่าที่ผู้ขายมีอยู่เท่านั้น แม้ผู้ซื้อจะซื้อโดยสุจริตและไม่ทราบถึงความบกพร่องของผู้ขายก็ตาม ก็ไม่ทำให้ผู้ซื้อได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นและจะยกเอาข้อสุจริตและค่าตอบแทนในการใช้ราคาของตนมาต่อสู้กับบุคคลผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงมิได้

แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะปล่อยให้ผู้รับโอนต้องเสียสิทธิไปเช่นนี้อาจกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายยุติธรรมหรือการค้า ดังนั้น กฎหมายจึงต้องเลือกที่จะให้ความคุ้มครองระหว่างเจ้าของผู้มีกรรมสิทธิ์กับผู้ซื้อซึ่งรับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 จึงได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าว ดังนี้

"สิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ในคดีล้มละลายนั้นท่านว่ามีเสียไปถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีชื่อของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ล้มละลาย"

บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การขายทอดตลาดในการ

บังคับคดีของศาลเป็นผลได้จริงจึง เป็นที่ยุติ<sup>28</sup> เพราะก่อนมีการขายทอดตลาด ศาลโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ย่อมต้องประกาศโฆษณาทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด โดยเปิดเผยต่อบุคคลทั่วไปภายในระยะเวลาอันสมควร เพื่อให้เจ้าของที่แท้จริงมีโอกาสร้องคัดค้าน เมื่อเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงเพิกเฉย ไม่ร้องคัดค้านก่อนทำการขายทอดตลาด กฎหมายก็ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอกผู้สุจริตไม่ให้เกิดความเสียหาย โดยปิดปากให้กรรมสิทธิ์เป็นของผู้ซื้อโดยสุจริตเป็นเด็ดขาด โดยไม่ต้องระมัดระวังกลัวเกรงว่ามีใช้ทรัพย์สินของผู้ขายเพราะมีฉะนั้น อาจทำให้การดำเนินการของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเสียหาย แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้วางข้อจำกัดไว้ว่าผู้ซื้อต้องสุจริตและเสียค่าตอบแทน กล่าวคือ ต้องซื้อทรัพย์สินโดยไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ในขณะที่ซื้อทรัพย์สินว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่น มิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และต้องซื้อทรัพย์สินนั้นโดยเสียค่าตอบแทน

สำหรับการซื้อทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็น เจ้าของรวม กับบุคคลภายนอกจากการขายทอดตลาดนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน มีสิทธิจำหน่ายเฉพาะส่วนของตนในทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 การขายทอดตลาดทรัพย์สินทั้งหมดจึงขัดต่อหลักกรรมสิทธิ์ของเจ้าของรวม นอกจากนั้น ในประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สิน จะโฆษณาให้ทราบว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ใด ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอก ในประกาศขายทอดตลาดก็จะแจ้งให้ทราบว่า เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และบุคคลภายนอก ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าในขณะที่ซื้อทรัพย์สินนั้น ผู้ซื้อทรัพย์สินย่อมทราบว่าส่วนในทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดบางส่วน มิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

<sup>28</sup> ประมวล สวรรณศร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน, หน้า 208.

ทั้งหมด ดังนี้ จะถือว่าผู้ซื้อทรัพย์สินนั้นสุจริตมิได้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนของ  
เจ้าของรวมที่ขายทอดตลาด ย่อมไม่ตกเป็นของผู้ซื้อทรัพย์สินนั้น

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายให้  
ยึดทรัพย์สินส่วนของบุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในคดีด้วยเป็นหลักการที่ไม่  
เป็นธรรมต่อเจ้าของรวมซึ่งเป็นบุคคลภายนอก กระบวนการยึดทรัพย์สินเป็น  
กระบวนการเริ่มแรกที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องกระทำอย่างเป็นธรรมแก่ผู้  
มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกฝ่าย เจ้าพนักงานบังคับคดีควรที่จะมีอำนาจยึด  
ทรัพย์สินส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ หากกระบวนการ  
การยึดทรัพย์สินดังกล่าวกระทำอย่างไม่เป็นธรรมและไม่รัดกุมแล้ว ก็จะทำให้เกิด  
ปัญหาต่าง ๆ ตามมา ดังเช่นปัญหาการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ปัญหาการ  
ร้องขอคืนส่วน ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น

## 2. วิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การ ชำระหนี้ ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอก

ตามที่ได้กล่าวมาในส่วนที่ 2 ข้อ 1. ว่าการยึดทรัพย์สินส่วนของ  
บุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาเป็นหลักการที่ไม่เป็นธรรม  
ต่อบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างมาก วิธีปฏิบัติการยึดทรัพย์สินในปัจจุบันนี้เป็นการกระทำ  
ที่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในคดี ให้ได้รับ  
ผลจากคำพิพากษาของศาลและได้รับความกระทบกระเทือน จากการบังคับคดีต่อ  
ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อลูกหนี้  
ตามคำพิพากษาไม่มีอำนาจจำหน่ายตัวทรัพย์สิน มีอำนาจแต่เพียงจำหน่ายเฉพาะ  
ส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา  
1361 เจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งมีอำนาจยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา  
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 ก็ควรจะมีอำนาจ  
เช่นเดียวกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา คือมีอำนาจยึดและขายทรัพย์สินเฉพาะส่วนแห่ง

กรรมสิทธิ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้เท่านั้น โดย  
วิธีการแบ่งยึดทรัพย์สิน

ในประเทศฝรั่งเศส มีวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สิน ในกรณีที่อสังหาริมทรัพย์ที่จะถูกบังคับคดีเป็นของทายาทหลาย ๆ คนรวมกัน อสังหาริมทรัพย์ก็อาจจะไม่ถูกบังคับคดีโดยเจ้าหนี้ของทายาทคนใดคนหนึ่งจนกว่าการแบ่งแยกกรรมสิทธิ์จะได้ถูกกระทำขึ้น ซึ่งเจ้าหนี้ทั้งหลายก็มีสิทธิร้องขอให้แบ่งแยกได้<sup>29</sup> หรือในกรณีของหญิงที่สมรสแล้ว หญิงที่สมรสแล้วมีความสามารถที่จะทำสัญญาก่อน แต่อำนาจในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะต้องได้รับอำนาจจากสามีหรือศาล ในกรณีหญิงที่สมรสแล้วก่อนภายใต้ความสามารถ เจ้าหนี้ของหญิงที่สมรสแล้วสามารถยึดทรัพย์สินของหญิงดังกล่าวและขายทรัพย์สินนั้น โดยจะต้องแบ่งทรัพย์สินนั้น<sup>30</sup>

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ควรกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งยึดและแบ่งขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามวิธีการแบ่งยึดทรัพย์สินบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในส่วนที่ 1 ข้อ 2.1 มาใช้บังคับ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องการจำหน่ายทรัพย์สินส่วนของเจ้าของรวมตามมาตรา 1361 ก็บัญญัติให้กระทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนอื่น หากสามารถดำเนินการตามวิธีการดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลภายนอก ซึ่งเป็นเจ้าของรวมและผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกฝ่าย

<sup>29</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 2205 และมาตรา 2209

<sup>30</sup> Marcel Planiol, Treatise on the Civil Law,

ตัวอย่างเช่น หนี้ตามคำพิพากษาประมาณ 1,000,000 บาท  
 ดำ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดิน โฉนดเลขที่ 10000  
 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ของแดง ลูกหนี้ตาม  
 คำพิพากษาและเหลือง เนื้อที่จำนวน 100 ตารางวา ซึ่งเป็นทรัพย์สิน  
 สิ่งเดียวที่แดง ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีอยู่ เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดิน  
 ตารางวาละ 50,000 บาท หากแบ่งยึดทรัพย์สินแต่บางส่วน เจ้าพนักงาน  
 บังคับคดีต้องดำเนินการให้มีการรังวัดแบ่งแยกที่ดิน เพื่อยึดทรัพย์สินของลูกหนี้  
 ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ โดยดำเนินการให้มีการรังวัดแบ่ง  
 แยกที่ดิน จำนวน 20 ตารางวา ออกจากที่ดินโฉนดเลขที่ดังกล่าว ก่อนดำเนินการ  
 ยึดทรัพย์สิน ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จำนวน 20  
 ตารางวาแต่ผู้เดียว สำหรับกรณีการแบ่งยึดทรัพย์สินเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์  
 เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดที่ดินซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ดินโฉนดเลขที่ 10000  
 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวนเนื้อที่ 20 ตารางวา  
 โดยไม่ต้องดำเนินการให้มีการรังวัดแบ่งแยกที่ดิน ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเป็นเจ้าของ  
 กรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ดินโฉนดเลขที่ดังกล่าว จำนวน 20  
 ตารางวา โดยมีชื่อในโฉนดรวมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเหลือง ผู้ซื้อทรัพย์สินได้  
 ต้องไปดำเนินการรังวัดแบ่งแยกที่ดินเอง หากไม่สามารถแบ่งได้ ก็ให้ดำเนินการ  
 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1364 ต่อไป

**3. มาตรการบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่า  
 ที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและ  
 บุคคลภายนอก**

ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ามาตรการที่จะบังคับให้เจ้าพนักงาน  
 บังคับคดีแบ่งยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ก็  
 คือ การคัดค้านการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาล ซึ่งเป็นวิธีการ  
 เดียวกับวิธีการที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในส่วนที่ 1 ข้อ 3. อันจะเป็นการสร้าง

หลักประกันให้แก่เจ้าของรวมซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณา ว่าทรัพย์สินของเขาจะไม่ได้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาอย่างแท้จริง

สำหรับปัญหาการยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกทั้งหมดนั้น "คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" ได้ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 284 ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนท้ายของส่วนที่ 1 โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่เพียงบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์เท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่าสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหากการยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของรวมกับบุคคลภายนอกได้ โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับยึดทรัพย์สินบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือมีอำนาจบังคับยึดทรัพย์สินเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของรวม ซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณา ไม่ให้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล โดยเป็นการคุ้มครองประโยชน์ทั้งของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ที่จะต้องรับภาระค่าธรรมเนียมการยึดทรัพย์สินส่วนของเจ้าของรวมด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินส่วนของเจ้าของรวม ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก และส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการที่จะบัญญัติกฎหมายให้มีการแบ่งยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้

**ส่วนที่ 3 : ปัญหาการยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีหลักประกันการชำระหนี้**

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาการยึดทรัพย์สินซึ่งมีบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหน่วง ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. การยึดทรัพย์สินอื่น ๆ ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกัน การชำระหนี้ เป็นหลักการที่เป็นธรรมและเหมาะสมต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีได้มีหลักประกันการชำระหนี้หรือไม่
2. วิธีการนำยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกัน การชำระหนี้ที่เหมาะสมและเป็นธรรม
3. มาตรการบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ เป็นหลักประกันการชำระหนี้ก่อน

ก่อนที่จะพิจารณาปัญหาที่กล่าวมา ผู้เขียนขออธิบายความหมายของ คำว่า "บุริมสิทธิ" "สิทธิจำนอง" "สิทธิจำนำ" และ "สิทธิยึดหน่วง" เสียก่อน ว่ามีความหมายเพียงใด เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบในการนำยึดทรัพย์สินของ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีหลักประกันในการชำระหนี้

#### ความหมายของคำว่า "บุริมสิทธิ"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 251 บัญญัติว่า

"ผู้ทรงบุริมสิทธิย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ ในการที่จะ ได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยนัยดังบัญญัติ ไว้ในประมวลกฎหมายนี้หรือบทกฎหมายอื่น"

จากบทบัญญัติดังกล่าว บุริมสิทธิหมายถึงสิทธิเรียกร้องให้ได้รับชำระหนี้ ก่อนเจ้าหนี้อื่น บุริมสิทธิเกิดจากอำนาจตัวบทกฎหมาย บุริมสิทธิจึงได้เปรียบเจ้าหนี้ รายอื่น กล่าวคือกฎหมายให้อำนาจเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิ มีสิทธิจะได้รับการชดใช้ หนี้จนสิ้นเชิง เต็มจำนวนจากทรัพย์สินทั่วไป หรือเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างของ ลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น โดยกฎหมายจะกำหนดให้หนี้อย่างใด เป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิ เจ้าหนี้กับลูกหนี้จะทำสัญญาก่อตั้งบุริมสิทธิกันเอง โดยไม่มีกฎหมายรองรับได้

เจ้าหนี้กับลูกหนี้จึงไม่จำเป็นต้องผูกนิติสัมพันธ์กันโดยตรง อาจเกิดจากกฎหมายบัญญัติให้มีสิทธิเรียกร้อง เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกันหรือค่าปลงศพ เป็นต้น

บุริมสิทธิแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บุริมสิทธิสามัญ ได้แก่สิทธิพิเศษของเจ้าหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นจากกองทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 253 - 258

2. บุริมสิทธิพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 บุริมสิทธิเหนือสิ่งหาริมทรัพย์ ได้แก่สิทธิพิเศษของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ จากสิ่งหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 259 - 272

2.2 บุริมสิทธิเหนือสิ่งหาริมทรัพย์ ได้แก่สิทธิพิเศษของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ จากอสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 - 276

#### ความหมายของคำว่า "จำนอง"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 บัญญัติว่า

"อันว่าจำนองนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จำนอง เอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจำนอง เป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง"

จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าจำนองเกิดจากสัญญาซึ่งผู้จำนองเอาทรัพย์สินตราไว้แก่ผู้รับจำนอง เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้เดิม โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สิน กล่าวคือหนี้มี 2 ส่วน คือหนี้ประธานและหนี้อุปกรณ์ ผู้รับจำนองอาจเลือกใช้สิทธิบังคับชำระหนี้ประธานอย่างเจ้าหนี้สามัญ หรือจะบังคับจำนองก็ได้ การฟ้องบังคับอย่างหนี้สามัญ ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้เป็นประกันการ



ชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ส่วนการฟ้องบังคับ  
 จำนอง ในกรณีที่มีข้อสัญญาให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในหนี้ที่ขาดอยู่ เจ้าหนี้จะต้องบังคับ  
 เอากับทรัพย์สินที่จำนองก่อน หากไม่เพียงพอ จึงจะมีอำนาจบังคับกับทรัพย์สินอื่น ๆ  
 ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตัวอย่างเช่น ก. ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคาร  
 ข. โดย ก. นำที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของตนมาทำสัญญาจำนองเป็นประกันการ  
 ชำระหนี้ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี จะเห็นได้ว่ามูลหนี้สามัญคือสัญญากู้เบิกเงิน  
 เกินบัญชี และมูลหนี้ตามสัญญาอุปกรรม ซึ่งมีหลักประกันการชำระหนี้ คือสัญญา  
 จำนอง ธนาคาร ข. จะบังคับชำระหนี้โดยอาศัยมูลหนี้ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี  
 ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ทรัพย์สินทั้งหมดของ ก. เป็นประกันการชำระหนี้ ตาม  
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 หรือในกรณีที่มีข้อสัญญาให้ผู้จำนอง  
 ต้องรับผิดชอบในหนี้ที่ขาดอยู่ ธนาคาร ข. จะบังคับจำนองขอให้ศาลขายทอดตลาดที่ดิน  
 พร้อมสิ่งปลูกสร้างที่จำนองไว้ก็ได้ หากได้เงินไม่พอชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะบังคับ  
 เอากับทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ต่อไป ในกรณีที่ไม่ต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้จาก  
 ทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา นอกจากนั้น เจ้าหนี้จำนองยังมีสิทธิจะได้รับ  
 ชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญ แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีการโอน  
 กรรมสิทธิ์ไปก็ทอดก้ตาม จำนองก็เป็นทรัพย์สินติดตัวทรัพย์สินเสมอ ตามประมวล  
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 และในกรณีที่มีการจำนองหลายรายคนละ  
 ลำดับ ผู้รับจำนองรายหลังจะบังคับตามสิทธิของตนให้เป็นทีเสียหายแก่ผู้รับจำนอง  
 คนก่อนไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 731 ผู้รับจำนองมี  
 สิทธิที่จะได้แบ่งส่วนเฉลี่ยจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา  
 ในคดีอื่นก่อนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง  
 มาตรา 287 และมาตรา 289 เจ้าหนี้จำนองก็มักจะบังคับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้  
 สามัญ โดยบังคับเอากับทรัพย์สินอื่นก่อน หากไม่เพียงพอจึงจะบังคับกับทรัพย์สินที่  
 จำนองต่อไป เจ้าหนี้จำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะกระทำได  
 ้ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 ตอนท้าย ซึ่งมีได้  
 บังคับให้ผู้รับจำนองจะต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2044/2526 : จำเลยทำสัญญากู้กับโจทก์ไว้ในฐานะเป็นหนี้ประธาน ส่วนสัญญาจำนองได้ทำไว้เพื่อประกันหนี้เงินกู้ตามสัญญาหนี้จำนองจึงเป็นเพียงหน่ออุปกรรม โจทก์จึงไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินให้จำเลยตามสัญญาจำนอง เมื่อจำเลยรับว่าโจทก์ได้จ่ายเงินให้จำเลยรับไปภายหลังวันทำสัญญาเพียง 1 วัน ก็ต้องถือว่าจำเลยได้รับเงินจากโจทก์ไปตามสัญญา สัญญา กู้จึงบริบูรณ์ตามกฎหมาย เมื่อหนี้ตามสัญญาเป็นหนี้ประธานและหนี้ตามสัญญาจำนอง เป็นหน่ออุปกรรม หนี้ทั้งสองประเภท จึงอาจแยกเป็นส่วนออกต่างหากจากกันได้ โดยอำนาจแห่งมูลหนี้ โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะเลือกฟ้องบังคับชำระหนี้ตามสัญญาหรือสัญญาจำนองก็ได้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 มิได้บังคับว่าโจทก์มีสิทธิบังคับจำนองได้แต่ทางเดียว

ความหมายของคำว่า "จำนำ"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747 บัญญัติว่า

"อันว่าจำนำนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จำนำส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้"

จากบทบัญญัติจะเห็นได้ว่าจำนำจะต้องเกิดจากสัญญา ซึ่งผู้จำนำเอาสังหาริมทรัพย์มามอบให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ซึ่งสาระสำคัญของจำนำคือผู้รับจำนำมีทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ในครอบครอง หากทรัพย์สินของผู้จำนำหลุดไปจากการครอบครองของผู้รับจำนำ จำนำย่อมเป็นอันระงับและจะเห็นได้ว่าจำนำจะต้องมีหนี้ประธานและหน่ออุปกรรม เช่นเดียวกับจำนองที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในความหมายของคำว่า "จำนอง" ผู้รับจำนำชอบที่จะยึดของจำนำนั้นจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 758 การบังคับชำระหนี้ของผู้รับจำนำกระทำได้ 2 วิธี คือผู้รับจำนำใช้สิทธิบังคับจำนำโดยเอาทรัพย์สินที่จำนำออกขายทอดตลาดโดยถือว่าผู้รับจำนำมีปริบสิทธิเหนือ

ทรัพย์สินนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 282 ก็ได้ ถ้าได้เงินน้อยกว่าจำนวนที่ค้างชำระ ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบใช้เงินในส่วนที่ขาด อยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 767 วรรคสอง หรือ ผู้รับจำนำจะใช้สิทธิบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งสามัญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ก็ได้ ทั้งนี้ เพราะไม่มีกฎหมายบังคับว่าผู้รับจำนำจะต้อง บังคับจำนำอย่างเดียว

#### ความหมายของคำว่า "สิทธิยึดหน่วง"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 บัญญัติว่า

"ผู้ใดเป็นผู้ครอบทรัพย์สินของผู้อื่นและมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตน เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครอบงั้นไว้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้ จนกว่า จะได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้ยังไม่ถึงกำหนด หนึ่ง บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครอง นั้น เริ่มมาแต่การอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย"

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น อธิบายความหมายของคำว่าสิทธิยึดหน่วง ไว้ว่าหมายถึงความถึงสิทธิของเจ้าหนี้ผู้ครอบทรัพย์สินของผู้อื่นที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้น ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นจนสิ้นเชิง<sup>31</sup> กล่าวคือสิทธิยึดหน่วง จะต้องมีหนี้อันเกิดจากการที่ส่งมอบทรัพย์สินไว้ในความครอบครองของเจ้าหนีก่อนโดย

<sup>31</sup> พจน์ บุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย คำประกัน จำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2533), หน้า 392.

หนึ่งนั้นจะต้องเป็นคุณเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ได้ครอบไว้<sup>32</sup> เจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ครอบครองไว้จนกว่าจะได้รับการชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 สิทธิยึดหน่วงอาศัยการครอบทรัพย์สินเป็นสำคัญ ถ้าการครอบครองทรัพย์สินสิ้นไป สิทธิยึดหน่วงก็จะระงับสิ้นไปภายในเงื่อนไขแห่งมาตรา 250 ด้วย

สิทธิยึดหน่วงของเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิเกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติกฎหมาย โดยไม่ต้องมีสัญญาแต่อย่างใด<sup>33</sup> กล่าวคือสิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิพิเศษที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าหนี้จะยึดถือทรัพย์สินไว้ได้จนกว่าจะมีการชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้จะเอาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ไปขายชำระหนี้ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 246 วรรคสอง

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่าบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำและสิทธิยึดหน่วงที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าบุริมสิทธิเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายมิใช่เกิดจากนิติกรรมสัญญาหรือประกันหน้อย่างจำนอง จำนำ โดยบุริมสิทธิสามัญเป็นเรื่องที่เจ้าหนี้แย่งกันรับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั่วไปของลูกหนี้ บุริมสิทธิพิเศษเป็นเรื่องที่เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากสิ่งหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์เฉพาะสิ่งของลูกหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินพอที่จะใช้หนี้ให้เจ้าหนี้ทุกคนได้เต็มจำนวน เจ้าหนี้บุริมสิทธิมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญอื่น ส่วนการประกันการชำระหนี้อย่างจำนองหรือจำนำนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิพิเศษที่จะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่ได้ยึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้อันเกิดจากสัญญาก่อนเจ้าหนี้อื่น และ

<sup>32</sup> ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำนำ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2521), หน้า 791.

<sup>33</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 786.

การประกันหนี้ของสิทธิยึดหน่วงนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิเลือกที่จะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองอันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายก่อนเจ้าหนี้อื่น หรือจะใช้สิทธิบังคับชำระหนี้ประธานอย่างเจ้าหนี้สามัญก็ได้<sup>34</sup>

1. การยึดทรัพย์สินอื่น ๆ ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกันการชำระหนี้ เป็นหลักการที่เป็นธรรมและเหมาะสมต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งไม่มีหลักประกันการชำระหนี้หรือไม่

จากความหมายของคำว่าบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำและสิทธิยึดหน่วง จะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั้งหมดหรือทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ส่วนเจ้าหนี้จำนอง เจ้าหนี้จำนำและเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงนั้น มีทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นประกันการชำระหนี้อยู่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 บัญญัติให้เจ้าหนี้ผู้บุริมสิทธิและเจ้าหนี้จำนองมีสิทธิพิเศษที่จะได้รับชำระหนี้จากเงินที่ขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น หรือเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหน่วง มีสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ก่อน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นชอบที่จะได้รับเงินส่วนที่เหลือ ภายหลังจากที่หักค่าธรรมเนียมการบังคับคดีจำนองและชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิ ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำและเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหน่วง มิให้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่ในกรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งไม่มีบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหน่วงนั้น กฎหมายไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองไม่ให้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมี

<sup>34</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 2044/2526

บุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ หรือสิทธิยึดหน่วง จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติการยึดทรัพย์สิน ซึ่งปัญหาการยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหน่วง ที่เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ปัญหาการยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้จำนอง ดังนั้น ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะยกตัวอย่างโดยกล่าวถึงการยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้จำนองเป็นหลัก ดังนี้

ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ : เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 บัญญัติรับรองสิทธิของเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้โดยบังคับเอาแก่ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ ไม่จำกัดว่าจะต้องใช้สิทธิบังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนี้เท่านั้น และบทบัญญัติมาตรา 287 และมาตรา 289 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองบุคคลซึ่งชอบที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ ซึ่งได้แก่ เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือสิ่งหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำและเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง กล่าวคือ เจ้าหนี้ดังกล่าวมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ดังกล่าวจึงใช้สิทธิบังคับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้สามัญก่อน หากไม่เพียงพอ จึงจะบังคับชำระหนี้เอาที่ทรัพย์สินที่เป็นประกันการชำระหนี้ต่อไป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 บัญญัติว่า

"ถ้าบุคคลใดชอบที่จะบังคับการชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ หรือชอบที่จะได้เงินที่ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านั้นได้โดยอาศัยอำนาจแห่งการจำนองที่อาจบังคับได้ก็ดี หรืออาศัยอำนาจแห่งบุริมสิทธิก็ดี บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้เอาเงินที่ได้มานั้นชำระหนี้ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่อาจบังคับเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองหลุด ผู้รับจำนองจะมีคำขอตั้งกล่าวข้างต้นให้เอาทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้นหลุดก็ได้ ..."

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้รับจ้างต้องมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี ก่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินจ้างเอง ซึ่งเมื่อศาลอนุญาตตามคำร้องขอของผู้รับจ้างแล้ว การขายทอดตลาดทรัพย์สินจ้างเองก็ต้องขายโดยปลอดจ้างเองและมีผลทำให้การจ้างเองระงับสิ้นไป กล่าวคือแม้มิได้เป็นการใช้สิทธิฟ้องบังคับจ้างเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 โดยตรง แต่ก็เป็นการขอให้เอาเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้แก่ตนเองในฐานะผู้รับจ้างก่อนเจ้าหนี้สามัญ อันมีผลให้การจ้างเองระงับสิ้นไป เช่นเดียวกับการบังคับจ้างเอง ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาเป็นบรรทัดฐานดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4069/2532 : คำร้องขอต่อศาลให้เอาเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมาชำระหนี้ให้แก่ผู้ร้องก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยอาศัยอำนาจแห่งการจ้างเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 นั้น ถือได้ว่าเป็นคำฟ้องบังคับจ้างเองด้วย

อย่างไรก็ดี การที่ผู้รับจ้างจะใช้สิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามวิธีการที่กล่าวมาข้างต้น จะต้องปรากฏว่าหนี้ของผู้รับจ้างเองนั้นถึงกำหนดชำระแล้ว หรือมิฉะนั้นจะต้องเป็นหนี้ที่อาจบังคับได้ก่อนกำหนดชำระ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1759/2530 : เมื่อหนี้ระหว่างจำเลยที่ 2 กับผู้ร้องยังไม่ถึงกำหนดชำระ ผู้ร้องซึ่งเป็นเจ้าหนี้จ้างเองจะอาศัยอำนาจแห่งการจ้างเองบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 หาได้ไม่

นอกจากสิทธิในการขอรับชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 แล้ว แม้ผู้รับจ้างจะไม่ได้ใช้สิทธิยื่นคำขอรับ

ชำระหนี้ สิทธิของผู้จำนองก็มีเสียไป เนื่องจากการบังคับคดีย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของผู้รับจำนอง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 288 และมาตรา 289 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย"

บุคคลภายนอกที่อาจร้องขอตามมาตรา<sup>35</sup> นี้ ได้แก่บุคคลภายนอกผู้มีบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ ซึ่งคำว่าสิทธิอื่น ๆ นี้ จะต้องเป็นสิทธิที่บุคคลภายนอกมีอยู่เหนือตัวทรัพย์สินของลูกหนี้ตนเอง และจะต้องเป็นสิทธิที่เทียบเคียงได้กับบุริมสิทธิด้วย<sup>35</sup> เช่นบุคคลผู้เป็นเจ้าของรวมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกที่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น จำนองหรือจำนำ เป็นต้น

ในกรณีที่สิทธิของบุคคลภายนอกปรากฏทางทะเบียน การบังคับคดีย่อมไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอก โดยบุคคลภายนอกไม่ต้องยื่นคำร้องขอแต่อย่างไกรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากบุคคลภายนอกประสงค์จะขอรับเงินได้ส่วนของตน บุคคลนั้นก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 โดยยื่นคำร้องขอก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะจ่ายเงินให้ ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งศาลอนุญาตให้บุคคลนั้นได้รับเงินส่วนของตน แต่ถ้าสิทธิของบุคคลภายนอกไม่ปรากฏทางทะเบียน บุคคลภายนอกประสงค์จะกินส่วนของตน ก็ต้องยื่นคำร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 หากบุคคลภายนอกไม่ยื่นคำร้องขอ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะเอาชำระหนี้จากเงินที่ได้

<sup>35</sup> นิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 291.



จากการขายทอดตลาดทั้งหมด ซึ่งหากเจ้าพนักงานบังคับคดีได้จ่ายเงินส่วนแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไปทั้งหมดแล้ว กรณีเช่นนี้ บุคคลภายนอกนั้นย่อมไม่มีสิทธิเรียกเงินส่วนของตนคืนจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ได้รับเงินไปแล้ว<sup>36</sup>

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ผู้รับจำนองมิได้ใช้สิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 ก็ทำให้สิทธิของผู้รับจำนองเสียไปไม่ ผู้รับจำนองมีสิทธิที่จะร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินที่จำนอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ซึ่งมีผลให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยติดจำนอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1779 - 1780/2509 : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 วรรค 2 ให้อำนาจผู้รับจำนองที่จะยื่นคำร้องต่อศาลก่อนเอาทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด แต่ถ้าไม่ยื่นภายในกำหนดดังกล่าว ก็ทำให้ผู้รับจำนองหมดสิทธิไปไม่ ดังนั้น การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จึงไม่กระทบถึงบุริมสิทธิของผู้รับจำนองซึ่งอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินที่จำนองได้ ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้จำนองจะยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี โดยอาศัยอำนาจแห่งการจำนองที่อาจบังคับได้ ให้เอาเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองมาชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้สามัญ แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการบังคับให้ผู้รับจำนองจะต้องยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 เสมอไป ในกรณีที่ผู้รับจำนองไม่ประสงค์จะใช้สิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ สิทธิของผู้รับจำนอง

<sup>36</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 313.

ที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินจำนองก็มีเสียไป เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ได้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้รับจำนอง มิให้ถูกกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินจำนอง ซึ่งมีผลให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดต้องได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยติดจำนอง<sup>37</sup> จากสิทธิประโยชน์ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่มีเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าว ไม่ใช่ใช้สิทธิฟ้องบังคับจำนอง แต่ใช้สิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้สามัญและนำยึดทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งมีได้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ก่อน หากไม่เพียงพอ จึงจะบังคับกับทรัพย์สินจำนองต่อไป วิธีการดังกล่าวเป็นการทำให้ทรัพย์สินลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบชำระหนี้เกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ นอกจากนั้น ยังเป็นการกีดกันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่น มิให้ยึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีหลักประกันการชำระหนี้ได้ยึดทรัพย์สินนั้นแล้วซ้ำอีก เนื่องจากต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่าการยึดทรัพย์สินซึ่งมิใช่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหน่วงนั้น เกิดจากกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิ ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำและเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง มิให้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการบังคับคดี โดยมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ก่อนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่น ตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 หรือมีสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ก่อนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใน

<sup>37</sup> เอื้อนมาศ สุขอาบใจ, "ปัญหากฎหมายในการบังคับจำนอง อสังหาริมทรัพย์ระหว่างผู้ร่วมให้สินเชื่อ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 135 - 145.

คดีอื่น ตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 เจ้าหนี้ซึ่งมีสิทธิพิเศษดังกล่าวจึงนำยึดทรัพย์สินอื่น ๆ ก่อน หากไม่คุ้มหนี้จึงจะบังคับกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ ในทางกลับกัน กฎหมายไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งไม่มีหลักประกันการชำระหนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีสิทธิเพียงขอเฉลี่ยหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 เท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการยึดทรัพย์สินตามวิธีดังกล่าวเป็นการทำให้สิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองและเป็นการกีดกันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่น มิให้ยึดทรัพย์สินนั้นซ้ำ ทั้งที่เจ้าหนี้และลูกหนี้มีเจตนาตกลงกัน ให้เจ้าหนี้บังคับเอากับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ดังนั้น หลักการที่ว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งหมดเป็นประกันการชำระหนี้ จึงเป็นหลักการที่ไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งไม่มีทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหลักประกันการชำระหนี้เป็นอย่างมาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ควรบัญญัติให้ความคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยบังคับให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยึดทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิเหนืออยู่นั้นออกขายทอดตลาดก่อน ไม่ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะใช้สิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้อย่างไร เจ้าหนี้สามัญหรือเหนือปรกรณ์ก็ตาม

## 2. วิธีการนำยึดทรัพย์สินของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกันการชำระหนี้ที่เหมาะสมและเป็นธรรม

ตามที่ได้กล่าวมาในส่วนที่ 3 ข้อ 1. แล้วว่าหลักการที่ว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งหมดเป็นประกันการชำระหนี้ ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นประกันการชำระหนี้ ใช้สิทธิบังคับชำระหนี้เอาที่ทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาก่อน เป็นหลักการที่ไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งไม่มีทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหลักประกันการชำระหนี้เป็นอย่างมาก

ผู้เขียนมีความเห็นว่า เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ กีดกันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นมิให้ยึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกันได้นำยึดแล้ว เนื่องจากขัดต่อข้อจำกัดการยึดทรัพย์สิน ในส่วนที่ห้ามยึดทรัพย์สินซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 ประเทศไทยควรกำหนดมาตรการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีหลักประกันการชำระหนี้ ยึดทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิเห็นอยู่ก่อน

ในประเทศฝรั่งเศส ในกรณีที่สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้มีหลักประกันการชำระหนี้ ลูกหนี้ต้องผูกพันต่อหนี้ที่มีอยู่ เฉพาะแต่เหนือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในขณะที่ทรัพย์สินที่เหลือจะไม่ตกอยู่ภายใต้สิทธิของเจ้าหนี้ กล่าวคือสิทธิของเจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ในกรณีเช่นนั้น จะถูกจำกัดอยู่ เฉพาะทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่นำมาจำหน่ายหรือจำนองไว้เท่านั้น<sup>38</sup> เนื่องจากอาจกล่าวได้ว่าเจ้าของทรัพย์สินที่นำมาจำหน่ายหรือจำนองหาใช้ลูกหนี้ไม่ เพราะเหตุว่าบุคคลเหล่านั้นไม่ต้องผูกพันตนให้ชำระหนี้ หากแต่ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น ต้องตกอยู่ภายใต้สิทธิของผู้ครอบครองทรัพย์สิน แต่ในกรณีที่เจ้าหนี้มีสิทธิจำนองในอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้กล่าวคือ เจ้าหนี้เป็นผู้รับจำนองและลูกหนี้เป็นผู้จำนอง กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนี้ดำเนินการขายอสังหาริมทรัพย์ที่จำนองไว้ก่อน โดยกฎหมายไม่อนุญาตให้ยึดอสังหาริมทรัพย์อื่นของลูกหนี้ เว้นแต่ในกรณีที่การบังคับเอาแก้อสังหาริมทรัพย์ที่จำนองไว้ ไม่เพียงพอแก่การชำระหนี้<sup>39</sup> และในการบังคับคดีของผู้รับจำนองนี้ก็จะดำเนินการด้วยวิธีการยึดทรัพย์สินเหมือนกับเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยไม่มีกระบวนการพิเศษใด ๆ ในการจัดการ แม้ว่าเจ้าหนี้นั้นจะมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากการขาย

<sup>38</sup> Marcel Planiol, Treatise on the Civil Law, p. 114.

<sup>39</sup> Ibid, p. 120.

ก่อนตามลำดับการจำนอง และมีสิทธิที่จะรวบรวมเอาทรัพย์สินที่จำนองได้ แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะได้ตกไปอยู่ในมือของคู่ความฝ่ายที่สามก็ตาม<sup>40</sup>

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในประเทศฝรั่งเศส วิธีการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้มีหลักประกัน จะจำกัดอยู่กับทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำมาเป็นการชำระหนี้ ก่อน หากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนืออยู่ก่อน ก็จะเป็นวิธีการบังคับคดีที่ไม่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าจำนวนที่เป็นหนี้ และยังเป็นการคุ้มครองสิทธิในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่น ๆ ซึ่งการแก้ไขปัญหาในลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นการแก้ไขวิธีการในการบังคับคดี ซึ่งไม่ขัดต่อหลักการในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ที่ว่าผู้รับจำนองมีสิทธิที่จะบังคับตามสิทธิของตน โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงสิทธิจำนอง บุริมสิทธิเหนือสิ่งฮาริมทรัพย์สินได้จดทะเบียนไว้ สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดเหนี่ยวเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

### 3. มาตรการบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ก่อน

ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ามาตรการที่จะบังคับให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิเหนืออยู่ก่อน คือ

<sup>40</sup> Peter Herzog, Civil Procedure in France, p. 568.

กฎหมายควรกำหนดให้สิทธิในการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มีสิทธิเหนืออยู่เป็นอันระงับไป ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีได้แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหนึ่งของตน อันจะเป็นการบังคับให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนืออยู่ก่อน ซึ่งการกำหนดให้สิทธิในการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนืออยู่ เป็นอันระงับไปนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าไม่เป็นการขัดต่อหลักกฎหมายสารบัญญัติ เนื่องจากบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหนึ่งดังกล่าวมิได้ระงับไป เพียงแต่ไม่สามารถบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ ยังจะทำให้กฎหมายระมัดระวังรักษาสิทธิของคู่ความของตนมากยิ่งขึ้น อันจะมีผลทำให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพของนักกฎหมายยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีบุริมสิทธิ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหนึ่ง คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้ยกร่างเป็นบทบัญญัติมาตรา 284 ทวิ ซึ่งบทบัญญัติที่ยกร่างขึ้นใหม่มีข้อความดังนี้

"ถ้ามีหลักฐานปรากฏต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่า หนี้ตามคำพิพากษาเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิจำนอง โดยเป็นผู้รับจำนองรายเดียวหรือผู้รับจำนองในลำดับที่หนึ่งแต่มิได้ฟ้องบังคับจำนอง หรือมีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์อันได้จดทะเบียนไว้ สิทธิจำนำหรือสิทธิยึดหนึ่งเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนือทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นมาขายหรือจำหน่าย โดยปลอดจากสิทธิดังกล่าวเสียก่อน ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นการบังคับจำนองหรือบังคับชำระหนี้ตามสิทธิที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้นโดยให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิได้รับชำระหนี้จากเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายนั้น ก่อนเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าได้เงินไม่พอชำระหนี้และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

ไม่ต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็ให้  
 เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เรียกร้องอื่นของลูกหนี้ตาม  
 คำพิพากษาเพื่อบังคับคดีต่อไปได้ ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 284 มาใช้บังคับโดยอนุโลม  
 ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีได้แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงสิทธิ  
 ของตนที่มีอยู่ตามวรรคหนึ่งก่อนการยึดหรืออายัด ให้สิทธิดังกล่าวนั้นเป็นอันระงับ  
 เว้นแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำร้องต่อศาลภายในสิบห้าวัน นับแต่วันยึด  
 ทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เรียกร้องดังกล่าว และแสดงต่อศาลได้ว่าการมิได้แจ้งนั้น  
 เกิดขึ้นโดยไม่จงใจ ในกรณีเช่นว่านี้ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ตาม  
 คำพิพากษาได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่มีสิทธิดังกล่าวนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก่อน  
 เจ้าหนี้อื่นก็ได้ ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจอุทธรณ์คำสั่งของศาลได้  
 คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่สิทธิจำนองหรือสิทธิอื่นที่เจ้าหนี้  
 ตามคำพิพากษามีอยู่เหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษตามวรรคหนึ่งนั้น เป็น  
 ประกันการชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหลายรายการหรือหลายประเภท แต่  
 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีได้ฟ้องให้ชำระหนี้ดังกล่าวนี้ในทุกรายการหรือทุกประเภท"<sup>41</sup>

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้  
 ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 ทวิ โดยมีหลักการดังนี้

1. ถ้ามีหลักฐานปรากฏแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีว่าเจ้าหนี้ตาม  
 คำพิพากษา เป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิจำนองโดยเป็นผู้รับจำนองรายเดียว หรือเป็นผู้รับ  
 จำนองลำดับที่หนึ่งแต่มิได้ฟ้องบังคับจำนอง เจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์  
 อันได้จดทะเบียนไว้ เจ้าหนี้จำนำหรือเจ้าหนี้ที่มีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม

<sup>41</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะ  
 กรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ครั้งที่ 1275-  
 20/2537," 11 กรกฎาคม 2537.

คำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องยึดทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เรียกร้องที่เจ้าหนี้  
 มีสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นก่อน หากได้เงินไม่พอชำระหนี้ จึงให้เจ้าพนักงานบังคับคดี  
 มีอำนาจยึดทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เรียกร้องอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาบังคับคดี  
 ต่อไป เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวเอาเปรียบเจ้าหนี้ตาม  
 คำพิพากษารายอื่น โดยยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอื่นที่มีใช้ทรัพย์สินที่  
 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนืออยู่ก่อน

2. กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ  
 ถึงสิทธิของตนที่มีอยู่เหนือทรัพย์สิน และหากไม่แจ้ง ให้มีผลบังคับให้สิทธิดังกล่าว  
 นั้นเป็นอันระงับ

3. กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินโดยปลอด  
 จากภาระดังกล่าว โดยให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนือทรัพย์สินได้รับชำระ  
 หนี้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นก่อน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่น

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง  
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ได้ยกวางให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้อง  
 ยึดทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เรียกร้อง ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนือทรัพย์สิน  
 นั้นก่อน เพราะจะเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา  
 และเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สิน เอาเปรียบ  
 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่น มิให้นำยึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ได้นำยึด  
 แล้วเพราะต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290  
 นอกจากนั้น การกำหนดให้ยึดทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เรียกร้องที่เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือ  
 ทรัพย์สินนั้นก่อน ยังเป็นไปตามเจตนารมณ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้  
 ตามคำพิพากษาที่ประสงค์ให้บังคับเอาที่ทรัพย์สินสิ่งนั้นที่เป็นประกันการชำระหนี้  
 ก่อน

อย่างไรก็ตาม การกำหนดมาตรการบังคับให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแจ้ง



เจ้าพนักงานบังคับคดี ทราบถึงสิทธิที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอยู่เหนือทรัพย์สิน ถ้าไม่แจ้ง ให้สิทธิในการยึดทรัพย์สินดังกล่าวเป็นอันระงับไปนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดี อาจไม่ทราบว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จนกระทั่งการบังคับคดีได้เสร็จลงแล้ว จึงสมควรให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาป้องกัน ส่วนได้เสียของตนโดยกำหนดให้ชัดเจนว่า "... หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ แจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีก่อนการบังคับคดีเสร็จลงว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มิได้แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงสิทธิที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอยู่ตามวรรคหนึ่ง" ให้สิทธิดังกล่าวเป็นอันระงับ เพิ่มขึ้นจากกรณีที่บัญญัติในร่าง วรรคสอง อันจะทำให้เกิดผลบังคับให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงสิทธิที่ตนมีอยู่เหนือทรัพย์สินอย่างแท้จริง นอกจากนั้น การกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อแสดงว่าการที่มีได้แจ้งนั้น เกิดขึ้นโดยไม่จงใจ ผู้เขียนมีความเห็นว่าคำว่า "ไม่จงใจ" เป็นคำที่กว้าง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถอ้างเหตุได้ทุกกรณีว่าไม่จงใจ ซึ่งจะทำให้สภาพบังคับให้แจ้งถึงสิทธิที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอยู่เหนือทรัพย์สิน ไม่ได้ผลบังคับอย่างจริงจัง การบังคับให้มีการยึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนืออยู่ก่อน ก็จะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมาย

#### ส่วนที่ 4 : ปัญหาการประวิงการบังคับคดี

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะศึกษาปัญหาการประวิงบังคับคดี ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี อาศัยกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เป็นเครื่องมือหลักเลี้ยวหรือประวิงการบังคับคดี ทำให้การบังคับคดีต้องยืดเยื้อล่าช้าออกไป โดยอ้างว่าการยึดทรัพย์สินกระทำเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ และวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการประวิงการบังคับคดีต่อไป

## 1. ปัญหาการประวิงการบังคับคดี อันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย

### วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 วรรคสอง

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ปัญหาการประวิงการบังคับคดี อันเนื่องมาจากการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 โดยลูกหนี้ตามคำพิพากษา อาศัยบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 296 วรรคสอง เป็นเครื่องมือหลักเลี่ยงหรือประวิงการบังคับคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 วรรคสอง บัญญัติว่า

"ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายโดยการฝ่าฝืนนั้น แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่ทราบการฝ่าฝืนนั้น ขอให้ศาลมีคำสั่งยกกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือขอให้ศาลมีคำสั่ง กำหนดวิธีการอย่างใด ๆ แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่เห็นสมควร ถ้าคำขอนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้ยื่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำร้องต่อศาลในเวลาเดียวกันนั้น ขอให้ศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้ในระหว่างที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้"

ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ : เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 กำหนดห้ามยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินความจำเป็น บทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าวมุ่งที่จะคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษาในทางปฏิบัติ เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอ้างว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินอื่นที่มีราคาเพียงพอแก่การชำระหนี้ อีก หากลูกหนี้คำพิพากษาเห็นว่าตนมีทรัพย์สินอื่นที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ก็ชอบที่จะร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดี

ยึดทรัพย์สินแต่พอสมควรได้ หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายังยืนยันให้เจ้าพนักงาน  
บังคับคดียึดทรัพย์สินนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินสิ่งนั้นให้  
ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลก่อนการบังคับคดี  
เสร็จลงแต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวัน นับแต่วันทราบการฝ่าฝืนเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งยก  
กระบวนการบังคับคดี กำหนดวิธีการอย่างใด ๆ หรืออาจให้ศาลมีคำสั่งแก่  
เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่เห็นสมควรได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง  
มาตรา 296 วรรคสอง

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมาย  
วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 กำหนดห้ามยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้  
ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะร้องขอ  
ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินแต่พอควร หากเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่  
ปฏิบัติตาม ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องคัดค้านการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงาน  
บังคับคดีต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 วรรค  
สองได้ การคัดค้านดังกล่าวอาจเป็นกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สุจริต อาศัยบท  
บัญญัติของกฎหมายเป็นเครื่องมือในการหลีกเลี่ยง ทำให้การบังคับตามคำพิพากษา  
หรือคำสั่งของศาลดำเนินไปอย่างล่าช้า เนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิขอ  
ให้ศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้ระหว่างที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้ และศาลก็มีอำนาจ  
สั่งงดการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 292(2)\*  
ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากกำหนดให้มีมาตรการแบ่งยึด

\* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 292 (2) บัญญัติว่า  
"เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องงดการบังคับคดีไว้ในกรณีต่อไปนี้

(2) ถ้าศาลได้มีคำสั่งให้งดการบังคับคดีไว้ เมื่อศาลได้ส่งคำสั่งนั้นไป  
ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ในกรณีเช่นนี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการ  
บังคับคดีไว้ ภายในระยะเวลาหรือเงื่อนไขตามที่ศาลจะได้กำหนดไว้"

ทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในส่วนที่ 1 ข้อ 2.1<sup>42</sup> และกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาใช้สิทธิตัดค่าการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามที่กล่าวในส่วนที่ 1 ข้อ 3.<sup>43</sup> ก็จะ ทำให้ปัญหาการประวิงการบังคับคดีในส่วนนี้หมดไป

## ✓ 2. ปัญหาการประวิงการบังคับคดี อันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ปัญหาการประวิงการบังคับคดีอันเนื่องมาจากการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ซึ่งบุคคลภายนอกอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 288 เป็นเครื่องมือหลักเลี่ยงหรือประวิงการบังคับคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 บัญญัติว่า

"ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 55 ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่า จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ ก่อนที่ได้เอาทรัพย์สินเช่นนั้นออกขายทอดตลาด หรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้กล่าวอ้างนั้น นำส่งสำเนาคำร้องขอแก่โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยลำดับ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับคำร้องขอเช่นนั้น ให้งดการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่พิพาทนั้นไว้ในระหว่างรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลดังที่บัญญัติไว้ต่อไป"

<sup>42</sup> โปรดดูบทที่ 4 ส่วนที่ 1 ข้อ 2.1 หน้า 95 - 104 ประกอบ.

<sup>43</sup> โปรดดูบทที่ 4 ส่วนที่ 1 ข้อ 3. หน้า 107 - 110 ประกอบ.

เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ไม่ว่าจะ  
ในเวลาใด ๆ ก่อนวันกำหนดชี้สองสถานหรือก่อนวันสืบพยาน หากมีพยานหลักฐาน  
เบื้องต้นแสดงว่าคำร้องขอนั้นไม่มีมูลและยื่นเข้ามาเพื่อประวิงให้ชักช้า ศาลมี  
อำนาจที่จะมีคำสั่งให้ผู้กล่าวอ้างวางเงินต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนด  
ไว้ในคำสั่งตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร เพื่อเป็นประกันการชำระค่าสินไหมทดแทน  
แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสำหรับความเสียหายที่อาจได้รับเนื่องจากเหตุนี้เข้าใน  
การบังคับคดีอันเกิดแต่การยื่นคำร้องขอนั้น ถ้าผู้กล่าวอ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ  
ศาล ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ..."

จากหลักเกณฑ์การร้องขอตัดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา  
ความแพ่ง มาตรา 288 จะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติให้บุคคลภายนอกยื่นคำร้องขอ  
ต่อศาลก่อนเอาทรัพย์สินที่อุกยิตออกขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น เมื่อ  
เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับสำเนาคำร้องขอตัดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องงด  
การขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินไว้ เพื่อรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล โดย  
ศาลไม่ต้องมีคำสั่งให้งดการขายทอดตลาด บทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาการ  
ประวิงการบังคับคดีจากการร้องขอตัดทรัพย์สิน ทำให้เกิดความล่าช้าในการบังคับคดี  
เป็นอย่างมาก เนื่องจากจะมีผู้มาร้องขอตัดทรัพย์สิน แล้วเพิกเฉยไม่ดำเนินการต่อ จน  
ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี ครั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีต่อไป จนมี  
การขายทอดตลาดครั้งใหม่ ก็จะมีบุคคลภายนอกมาร้องขอตัดทรัพย์สินใหม่

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการป้องกันการประวิงคดี ในกรณี  
ที่บุคคลภายนอกร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด มีว่าบุคคลภายนอกต้องวางประกัน  
พร้อมกับการยื่นคำขอต่อศาล โดยศาลจะเป็นผู้สั่งในเรื่องการวางประกัน แต่  
สำหรับกฎหมายในบางมลรัฐได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นผู้วางประกัน

ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะให้มีการบังคับคดีต่อไป<sup>44</sup>

ในประเทศญี่ปุ่น การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดไม่มีผลให้การบังคับคดีระงับ แต่ถ้าศาลที่ได้รับคำร้องเห็นว่าการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดมีมูล ศาลอาจมีคำสั่งให้ระงับการบังคับคดีไว้ก่อน โดยศาลจะสั่งให้วางประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ และถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาประสงค์ให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องวางประกันเสียก่อน<sup>45</sup>

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า มาตรการป้องกันการประวิงการบังคับคดีในประเทศไทย เกิดขึ้นในขั้นตอนที่ศาลได้รับคำร้องขอตทรัพย์ไว้พิจารณา และเจ้าพนักงานบังคับคดีได้มีคำสั่งให้งดการขายทอดตลาดแล้ว ซึ่งแตกต่างจากมาตรการป้องกันการประวิงการบังคับคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ที่ให้วางประกันพร้อมกับการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน และการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน ไม่เป็นเหตุให้งดการบังคับคดี ทำให้ไม่เกิดปัญหาการประวิงการบังคับคดีในประเทศดังกล่าว ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการใช้สิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ส่วนมากมักเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของบุคคลภายนอกที่อาศัยแง่มุมของกฎหมายที่เปิดช่องให้สามารถยื่นคำร้องขอเข้ามาในระหว่างการบังคับคดี เพื่อหลีกเลี่ยงหรือประวิงการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ดำเนิน

<sup>44</sup> American Juridprudence, 2nd ed. Vol. 30, "Execution," p. 503 - 504.

<sup>45</sup> Eibun-Horel-SHA, "The Code of Civil Procedure," EHS Law Bullet in Series, Volume 2, (Japan : Tokyo Press Co., Ltd, 1976), p. 102 - 103, อ้างถึงในยังลักษณ์ เศรษฐสุวรรณ, "การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด," หน้า 55 - 56.

ไปอย่างล่าช้า ประเทศไทยควรปรับปรุงแก้ไขมาตรการประวิงการบังคับคดี โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ยื่นคำร้องชดเชยทรัพย์สินวางเงินหรือประกัน พร้อมกับการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดได้

### ส่วนที่ 5 : ปัญหาอื่น ๆ

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาการนำบทบัญญัติกฎหมายไปใช้บังคับ ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาการยึดทรัพย์สินเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องผิดชอบ และวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

#### 1. ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล กำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งว่า ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยวิธียึดและขายทอดตลาดสิ่งหาริมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 กำหนดวิธีการรวบรวมเงิน โดยวิธียึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้เช่นนี้ เป็นการจำกัดวิธีการบังคับคดี ทำให้การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ต้องกระทำเพื่อขายทอดตลาดเท่านั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจนำทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไปดำเนินการโดยวิธีอื่นได้ ซึ่งในการขายทอดตลาดก็มักขายได้ในราคาต่ำ ไม่ใกล้เคียงกับราคาตามความเป็น

จริง วิธีการบังคับชำระหนี้เงิน โดยวิธียึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาดังกล่าว แตกต่างจากวิธีการยึดทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีวิธีการยึดทรัพย์สินหลากหลายรูปแบบ เช่น หมายบังคับคดีให้ยึดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หมายบังคับคดีให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับค่าเช่าและผลประโยชน์จากที่ดินนั้น หรือหมายบังคับคดีให้หัวหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดี ตีราคาทรัพย์สินที่ยึดให้เต็มมูลค่า ก่อนส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าวิธีการบังคับชำระหนี้เงิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้มีวิธีการบังคับคดีที่หลากหลาย ในลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการบังคับคดีในประเทศสหรัฐอเมริกา ตัวอย่างเช่น ให้โจทก์ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาล โดยเข้าครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเก็บผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น หรือให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจนำทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไปจำหน่ายหรือจำนองได้ โดยการร้องขอของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา วิธีการดังกล่าวอาจกระทำก่อนมีการยึดทรัพย์สิน ซึ่งการกำหนดให้มีวิธีการบังคับคดีที่หลากหลายดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกานี้ จะเป็นการสนับสนุนให้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ซึ่งน่าจะเกิดผลดีทั้งต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนไปในการขายทอดตลาด วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และในขณะเดียวกัน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะได้รับชำระหนี้ครบถ้วน บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับคดีเช่นเดียวกันด้วย

**2. หลักการการได้ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277**

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงการนำหลักการการได้ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา



277 ไปใช้บังคับ มีประสิทธิภาพและเหมาะสมเพียงใด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277 บัญญัติว่า

"ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะต้องถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่าจะอยู่ในฐานะที่จะให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์มาในการไต่สวนเช่นว่านั้น

เมื่อมีคำขอเช่นว่านี้ ให้ศาลทำการไต่สวนตามกำหนดและเงื่อนไขใด ๆ ที่เห็นสมควร"

ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือ กรณีใดบ้างที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะขอให้ศาลไต่สวนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นได้

เกี่ยวกับปัญหานี้ มีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายที่หนึ่ง เห็นว่ามาตรา 277 กำหนดวิธีการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสืบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายื่นคำร้องว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ทราบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้างที่พอจะนำยึดได้ จึงขอให้ศาลไต่สวนตามมาตรา 277 ก็เพียงพอแล้ว

ฝ่ายที่สอง เห็นว่ามาตรา 277 เป็นเรื่องที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินมากกว่าที่เจ้าหนี้ทราบ คำร้องควรแสดงเหตุผลด้วยว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินและมีความจำเป็นอย่างไรจึงต้องมาร้องต่อศาล ไม่ใช่เพียงอ้างว่าไม่ทราบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง<sup>46</sup>

<sup>46</sup> พินิจ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี, หน้า 216 - 218.

กรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษารายว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง แต่ไม่ทราบว่าอยู่ที่ใด จะขอให้ศาลใช้วิธีการตามมาตรา 277 มิได้ กรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขึ้นคำขอให้ศาลไต่สวน ก็เพื่อให้ได้ถ้อยคำซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษารายว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง เพื่อจะทำการยึดต่อไป<sup>47</sup>

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่สามารถสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อจะทำการยึดหรืออายัดได้ด้วยตนเอง โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบ ย่อมขอให้ศาลไต่สวนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่น เพื่อทราบถึงทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้

การที่ศาลออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกมาสอบถามเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 277 นี้ หากบุคคลดังกล่าวขัดขืนไม่มาศาล ถือว่ากระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา 31(5) ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาและการบังคับคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม<sup>48</sup>

ในประเทศอังกฤษ การบังคับคดีโดยการหาวิธีการบังคับคดีที่เหมาะสม เป็นวิธีที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสารวจที่จะเลือกใช้วิธีการบังคับคดีได้อย่างฉลาดและได้ผลสำเร็จและเหมาะสมมากกว่า การหาวิธีการบังคับคดีที่เหมาะสมดังกล่าว จะกระทำโดยการสอบถามปากเปล่าลูกหนี้ตาม

<sup>47</sup> ประพนธ์ ศาคะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, หน้า 100.

<sup>48</sup> พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี, หน้า 216 - 218.

คำพิพากษาถึงสภาพแวดล้อมของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติของเขา รายได้และภาระหนี้สินความรับผิดชอบทั้งหลายของเขา ซึ่งทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและศาลสามารถรู้ได้ว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งจะทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่า เขาควรจะใช้วิธีการบังคับคดีอย่างไรต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้ได้รับผลเต็มหนทั้งหมด<sup>40</sup>

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษ การหาวิธีการบังคับคดีที่เหมาะสม เป็นวิธีการที่กระทำเพื่อเลือกวิธีการบังคับคดีที่เหมาะสม อันจะทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับทรัพย์สินที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ แต่วิธีการได้ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277 ของไทย เป็นวิธีการกระทำเพื่อสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินมากกว่าที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบ เพื่อจะได้ทำการยึดทรัพย์สินนั้นต่อไป

ในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการได้ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277 เป็นวิธีการบังคับคดีที่ศาลมีโอกาสช่วยเหลือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่สุจริตได้ โดยในระหว่างการได้ส่วนเพื่อทราบถึงความเป็นอยู่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลควรที่จะสอบถามลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่น ถึงสภาพแวดล้อม ทรัพย์สินสมบัติ รายได้และหนี้สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งจะทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบว่าควรให้โอกาสลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้โดยวิธีใด เช่น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจตกลงให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาผ่อนชำระหนี้ภายนอกเป็นรายเดือน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็จะเต็มใจให้ความร่วมมือในการบังคับคดี

<sup>40</sup> Jack I.H. Jacob, The Reform of Civil Procedural Law and Other Essays in Civil Procedure, p. 297.

เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็จะได้รับชำระหนี้ครบถ้วน โดยลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินไปในการบังคับคดี

### 3. หลักการการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงการนำหลักการการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307 ไปใช้บังคับว่าตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเพียงใด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307 บัญญัติว่า

"ถ้ารายได้ประจำปีจากอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา อาจเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมด้วยค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการเหล่านั้นก็ได้ และบังคับให้มอบเงินรายได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาและกำหนดตามที่ศาลเห็นสมควรแทนการส่งขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา"

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ เป็นวิธีการช่วยเหลือลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทำให้ไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินไปในการบังคับคดี และลูกหนี้ตามคำพิพากษายังคงดำเนินธุรกิจของตนต่อไปได้โดยไม่ต้องยกย้ายถ่ายเททรัพย์สิน วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษารับผิดชำระหนี้โดยไม่สูญเสียทรัพย์สินไปในการบังคับคดี และในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็จะได้รับชำระหนี้ สอดคล้องตามมุ่งหมายของการดำเนินคดีนี้เองด้วย

อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้ตีความว่าการจัดตั้งผู้จัดการ  
อสังหาริมทรัพย์ไม่สามารถกระทำได้ ในกรณีที่ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา  
นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้น ไม่มีรายได้ประจำปีจากอสังหาริมทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2191/2535 : ที่ดินของจำเลยที่ถูกโจทก์นำ  
ยึดไม่มีรายได้ประจำปีอันเกิดจากที่ดินนั้นหรือมีการประกอบกิจการอุตสาหกรรมหรือ  
พาณิชย์กรรมอยู่ในขณะที่ถูกยึด จำเลยจึงไม่อาจขอตั้งผู้จัดการทรัพย์สินแทน  
การสั่งขายทอดตลาดที่ดิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307  
ได้ การที่จะร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ในการประกอบกิจการตาม  
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307 นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ตัว  
อสังหาริมทรัพย์นั้นเองในปัจจุบันมีรายได้ประจำปีจากการประกอบอุตสาหกรรม  
พาณิชย์กรรมหรือกิจกรรมของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การนำยึดอสังหาริมทรัพย์  
ที่มีลักษณะตั้งนี้ออกขายทอดตลาดโดยตรง อาจนำความเสียหายมาสู่ฝ่ายเจ้าหน้าที่  
ตามคำพิพากษาหรือฝ่ายลูกหนี้ตามคำพิพากษา ที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินที่เคยใช้  
ประกอบอาชีพและมีรายได้ที่ได้โดยสม่ำเสมอเป็นประจำ ดังนั้น บทบัญญัติใน  
วิธีการบังคับคดีจึงให้โอกาสแก่คู่ความที่จะเลือกใช้วิธีการบังคับคดีตามมาตรา 307  
ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็อาจได้รับชำระหนี้ของตนได้เต็มตามจำนวนจนเป็นที่  
พอใจ แต่ข้อเท็จจริงในคดีนี้ ทรัพย์สินที่ถูกนำยึดหาได้มีรายได้หรือมีการประกอบ  
กิจการอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรมในขณะนั้น กรณีไม่ต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการ  
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307 ไม่

ในประเทศฝรั่งเศส ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจของดการบังคับคดี  
โดยแสดงว่ามีรายได้จากค่าเช่าในอสังหาริมทรัพย์นั้น ในเวลา 1 ปี ที่มีจำนวน

เพียงพอที่จะชำระหนี้ได้<sup>๕๐</sup>

เมื่อเปรียบเทียบหลักการการจัดตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส เห็นได้ว่าการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307 ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ว่าสามารถกระทำได้ เฉพาะในกรณีที่ในขณะที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำยึดอสังหาริมทรัพย์นั้นมีรายได้ประจำปีจากอสังหาริมทรัพย์ หรือมีรายได้ประจำปีจากการประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือกิจกรรมของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แตกต่างจากวิธีการจัดตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีเงื่อนไขเพียงว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา ต้องแสดงให้เห็นได้ว่ามีรายได้จากค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้นในเวลา 1 ปี มีจำนวนเพียงพอแก่การชำระหนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 307 มีเจตนารมณ์เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ โดยไม่ต้องสูญเสียอสังหาริมทรัพย์ที่เคยใช้ประกอบอาชีพ ซึ่งวิธีการดังกล่าว เป็นวิธีการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาให้ได้รับชำระหนี้ของตนเต็มตามจำนวนจนเป็นที่พอใจ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายมาตราดังกล่าว ไม่ควรตีความไปในทางที่แคบ ควรคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรา 307 ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งการนำหลักการการจัดตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์มาบริหารใช้บังคับให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะเป็นการนำกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ มาแก้ไขปัญหาการยึดทรัพย์สินเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบได้ประการหนึ่ง

<sup>๕๐</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 2181-92, 2204๗, 2209๗, 2211, 2212, อ้างถึงในศุภลักษณ์ จันทนลาบุรณ์, "ระบบการบังคับคดีทางแพ่ง," หน้า 161.